

Голас Радзімы

№ 9 (1891)
28 лютага 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЕЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Герой Сацыялістычнай Працы Аляксандр Канаплянікаў жыве ў вёсцы Саланое Жлобінскага раёна Гомельскай вобласці. Прафесія ў яго самая мірная — хлебароб, рупнасць, кампласць, любасць да зямлі — гэта ў Аляксандра Дзмітрыевіча ад бацькі, які ўсё жыццё працаваў на зямлі. З сельскай гаспадарчай звязані свой лёс і яго сыны. Так што род Канаплянікавых можна назваць хлебаробскім.
НА ЗДЫМКУ: Аляксандр КАНАПЛЯНІКАЎ з сынам Уладзімірам. (Пра хлебаробскую дынастыю з вёскі Саланое расказваецца ў матэрыяле «З роду Канаплянікавых, які мешчані на 3-й стар.»)
Фота П. КАСТРАМЫ.

ПА ШЛЯХУ СТВАРЭННЯ І МІРУ

З ПРАМОВЫ ГЕНЕРАЛЬНАГА САКРАТАРА ЦК КПСС, СТАРШЫНІ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР К. У. ЧАРНЕНКІ
ПЕРАД ВЫБАРШЧЫКАМІ КУЙБЫШАЎСКОЙ ВЫБАРЧАЙ АКРУГІ г. МАСКВЫ 22 ЛЮТАГА 1985 ГОДА

Таварышы!

На нас, на цяперашнім пакаленні, ляжыць найвышэйшая адказнасць — не дапусціць новага сусветнага пажару, зберагчы жыццё на планеце.

Складаная міжнародная абстаноўка патрабуе высокай пільнасці, цвёрдасці, вытрымкі. І, вядома, актыўных дзеянняў па аздаруленню сусветнага клімату.

Вялікае шчасце для справы міру і міжнароднай бяспекі, што ёсць на свеце садружнасць сацыялістычных дзяржаў, якая паслядоўна адстойвае ленінскі прынцып мірнага суіснавання на міжнароднай арэне. Усе мінулыя гады мы не шкадавалі намаганняў, каб узаемадзейненне краін сацыялізму ва ўсіх галінах мацнела і шырылася.

У аднанні сіла — такім быў даўні лозунг рабочага руху. Сёння ён у поўнай меры прымянімы да брацкіх краін сацыялізму.

Разам мы сарвалі разлікі імперыялістаў на эканамічнае знішчэнне сацыялізму. За апошнія гады нашы краіны яшчэ далей рушылі наперад у сваім сацыяльна-эканамічным развіцці і, што важна, — эканамічна мы становімся менш уразлівымі для ўздзеяння звонку. На гэта, у прыватнасці, накіраваны рашэнні мінулагадняй нарады краін — членаў СЭУ на вышэйшым узроўні, над правядзеннем у жыццё якіх мы цяпер працуем. Працэс сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі набірае паскарэнне, глыбей становіцца міжнародны сацыялістычны падзел працы. У выйгрышы ад гэтага аказваюцца кожная з брацкіх краін і ўся сацыялістычная садружнасць.

Разам мы не дапусцілі, каб ЗША і іх саюзнікі парушылі ў сваю карысць ваенна-стратэгічны парытэт. Так будзе і ў далейшым. Наш брацкі саюз непарушны. Хутка будзе адзначана трыццацігоддзе Варшаўскага Дагавора. Магу паведаміць, што ўсе ўдзельнікі дагавора выказаліся за прадоўжэнне тэрміну яго дзеяння.

Мы за павышэнне ролі і ўплыву на міжнароднай арэне сусветнай сацыялістычнай сістэмы ў цэлым. У сувязі з гэтым надаём важнае значэнне нармалізацыі адносін з Кітайскай Народнай Рэспублікай. Карысныя крокі ў гэтым плане былі зроблены ў мінулым годзе. Хоць мы і не можам не бачыць існуючых па-ранейшаму сур'ёзных палітычных разыходжанняў, хацелася б спадзявацца, што намаганнямі абодвух бакоў савецка-кітайскія адносіны атрымаюць далейшае добрае развіццё.

У справе ўмацавання міжнароднай бяспекі мы ўзаемадзейнічаем з усімі міралюбівымі сіламі на зямлі. У наш час гэта азначае, у прыватнасці, супрацоўніцтва са свабодалюбівымі, незалежнымі дзяржавамі былога каланіяльнага і паўкаланіяльнага свету. Усе такія дзяржавы — ад вялікай Індыі да невялікага Беніна, ад суседніх арабскіх краін да далёкіх рэспублік Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыкі — нашы натуральныя партнёры і аднадумцы, калі размова ідзе аб абароне правоў народаў і мірнай будучыні чалавецтва. Дружба з імі мы дарожым, будзем яе развіваць і ўмацоўваць.

Таварышы! Аснова нашай знешняй палітыкі сёння — гэта, вядома, барацьба за спыненне навязанай імперыялізмам гонкі ўзбраенняў, за ліквідацыю пагрозы сусветнай ядзернай вайны.

Мы на парозе новых перагавораў са Злучанымі Штатамі. Абодва бакі заявілі, што пачынаюць іх, каб прадухіліць гонку ўзбраенняў у космасе і спыніць яе на зямлі. І ўмовіліся разглядаць і вырашаць пытанні касмічных і ядзерных узбраенняў комплексна, ва ўзаемасувязі, што абсалютна неабходна для поспеху справы. У гэтым асноўны сэнс Жэнеўскай дагаворанасці. Хачу яшчэ раз з усёй яснасцю сказаць, якія нашы намеры ў сувязі з будучымі перагаворамі.

Першае: мы не імкнёмся да атрымання якіх-небудзь адна-

баковых пераваг перад Злучанымі Штатамі, перад краінамі НАТО, да ваеннай перавагі над імі. Нам гэта не патрэбна, таму што мы не маем намеру ім пагражаць, навязаць ім сваю волю, а хочам жыць з імі ў міры, падтрымліваць нармальныя, добрыя адносіны.

Другое: мы хочам спынення, а не працягу гонкі ўзбраенняў. Іменна таму СССР ставіць пытанне і аб такіх першапачатковых кроках, як замарожванне ядзерных арсеналаў бакоў, спыненне далейшага разгортвання ракет і г. д. Выкарыстанне перагавораў для процілеглых мэт — для апраўдання, маскіроўкі далейшага нарошчвання і разгортвання сродкаў масавага знішчэння — мы лічым амаральнай і заганный справай, падманам народаў і злачыствам перад імі.

І трэцяе: мы хочам сапраўднага скарачэння накопленых узбраенняў, знішчэння для пачатку значнай іх часткі, а не стварэння ўсё новых і новых сістэм зброі, няхай гэта будзе ў космасе або на зямлі, наступальных або быццам бы абарончых сродкаў. Пры гэтым наша канчатковая мэта — поўнае знішчэнне ядзернай зброі ўсюды на планеце, поўная ліквідацыя пагрозы ядзернай вайны.

Разыходжанні ў поглядах бакоў на пытанні, якія будуць абмяркоўвацца, цяпер вядуць. Гэта відавочна ўсім. У змочных прагнозах, якія загадзя асуджаюць перагаворы на правал, недахопу няма. Але мы не падзяляем іх.

Дагаворанасць зусім неабходная і цалкам магчымая. Яна неабходная, бо ў адваротным выпадку свет будзе ўсё хутчэй каціцца на нахільнай плоскасці гонкі ўзбраенняў, ваенная пагроза будзе ўзрастаць. Дагаворанасць цалкам магчымая, бо для гэтага трэба толькі паважаць правы і законныя інтарэсы бяспекі абодвух бакоў, не імкнуцца да парушэння існуючай раўнавагі сіл.

Мы заклікаем кіраўнікоў Злучаных Штатаў Амерыкі падтрымаць да будучых перагавораў сур'

ёзна і сумленна. Заклікаем іх адмовіцца ад бяссэнсавых разлікаў на ваенную перавагу над Савецкім Саюзам, на вядзенне з намі перагавораў «з пазіцыі сілы». Заклікаем адмовіцца ад спроб навязаць нам такое пагадненне, якое аднабакова звязала б рукі Савецкаму Саюзу ва ўмацаванні яго абароны, але шырока расчыніла б дзверы для рэалізацыі намечаных Вашынгтонам рэкордных ваенных праграм.

Такія спробы зусім бесперспектыўныя. Але яны здольны падарваць магчымасць пагаднення. А яго чакаюць народы нашых краін. Чакаюць усе народы, якія хочуць трывалага міру і спекойнага, шчаслівага жыцця.

Таварышы! Саракавы год пасля Перамогі пабуджае ўсіх нас яшчэ раз акінуць позіткам і перажытае ў гады вайны, і тое, што было пасля яе, і перспектывы, якія адкрываюцца перад светам сёння.

Краіны кааліцыі, якая атрымала перамогу над фашызмам, належалі да розных грамадскіх сістэм. Але яны сталі саюзнікамі. Іх кіраўнікі здолелі сумесна вызначыць асновы пасляваеннага парадку. Гэтыя асновы ўвасоблены ў дакументах Тэгерана, Ялты, Патсдама. Іх галоўны сэнс актуальны і сёння: ажыццявіць вышэйшае імкненне чалавецтва — трывалы мір. Быў указан і шлях да гэтага — захаваць адзінства мэт і дзеянняў, якое дало магчымасць адолець нацызм, выраптаць народы ад заняволення гітлераўцамі.

Могуць сказаць: гэта адбылося толькі таму, што была вайна, што гітлерызм быў усваядомлен як усеагульная небяспека.

Правільна. Але і ў наш час у чалавецтва, ва ўсіх народаў ёсць агульны смяротны вораг — пагроза сусветнай ядзернай катастрофы.

Успомніце падзеі мінулага дзесяцігоддзя. Кіраўнікі дзяржаў Усходу і Захаду, нягледзячы на раздзяляючы іх сур'ёзныя супярэчнасці, змаглі праявіць неабходную рашу-

часць і разуменне патрабаванняў часу. Яны зрабілі буйныя крокі ў напрамку трывалага міру. Пачала ўзнікаць шчыльная тканіна ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва, сумеснымі намаганнямі былі выпрацаваны доўгатэрміновыя прынцыпы мірных узаемаадносін.

Гэтыя прынцыпы мы знаходзім у дакументах, якія зацвердзілі асновы ўзаемаадносін паміж СССР і ЗША, у пагадненні паміж імі аб прадухіленні ядзернай вайны. Яны знайшлі адлюстраванне ў дагаворах сацыялістычных краін з ФРГ, якія замацавалі пасляваенныя рэальнасці ў Еўропе. Яны, нарэшце, атрымалі калектывнае пацвярджэнне і развіццё ў заключным акце Агульнаеўрапейскай нарады ў Хельсінкі.

Цяпер гісторыя ставіць пытанне аб будучыні чалавецтва яшчэ больш востра. Яшчэ больш неабходны мужнасць і дальнабачнасць дзяржаўных кіраўнікоў.

Мне ўжо даводзілася гаварыць аб тым, якое велізарнае значэнне мела б абавязваючая дагаворанасць паміж дзяржавамі, маючымі ядзерную зброю, захоўваць у адносінах адна з адной пэўныя нормы, каб не дапусціць узнікнення ядзернай вайны. Гэта наша прапанова захоўвае сілу.

Думаецца таксама, што кіраўнікі СССР і ЗША, адзначаючы саракагоддзе заканчэння самай страшнай і разбуральнай з войнаў, маглі б сумесна пацвердзіць, у падыходзячай для абодвух бакоў форме, сутнасць і дух галоўных абавязальстваў, узятых на сябе абедзвюма краінамі і ў канцы вайны, і ў пагадненнях 70-х гадоў. Яны маглі б заявіць, што маюць намер і ў далейшым дзейнічаць у сваёй знешняй палітыцы ў духу гэтых абавязальстваў. Гэта, зразумела, дапамагло б умацаванню ўзаемага давер'я, агульнаму аздаруленню абстаноўкі ў свеце. Упэўнен: такі сумесны акт атрымаў бы падтрымку ўсіх міралюбівых дзяржаў, усіх народаў.

падзеі • людзі • факты

З ВЫСОКАЙ ТРЫБУНЫ

ВЫСТУПЛЕННЕ ПРАДСТАЎНІКА БССР

У Жэневе на чарговым пасяджэнні Камісіі ААН па правах чалавека па пытанню аб праве народаў на самавызначэнне выступіў прадстаўнік Беларускай ССР А. Сычоў. Ён указаў на важнае значэнне ажыццяўлення Дэкларацыі аб прадстаўленні незалежнасці каланіяльным краінам і народам, прынятай Генеральнай Асамблей ААН па ініцыятыве СССР у 1960 годзе.

За гады, якія мінулі з моманту прыняцця дэкларацыі, адзначыў ён, нацыянальна-вызваленчая барацьба прыгнечаных народаў прынесла пэўныя вынікі: палі апошнія каланіяльныя імперыі, і на іх абломках узніклі дзесяткі маладых незалежных дзяржаў. Каланіялізм як глабальная сістэма імперыялістычнага панавання ў яго былой форме перастаў існаваць.

Але, працягваю А. Сычоў, спробы імперыялізму падавіць імкненне народаў да свабоды і незалежнасці, да забеспячэння сваіх неад'емных правоў, навязаць ім чужыя парадкі, працягваюцца і сёння ў раёне Цэнтральнай Амерыкі і Карыбскага басейна. Усё больш бесцярпымым становіцца ўмяшанне ў справы Сальвадора, узмацняецца падтрымка антынароднага рэжыму ў Гватэмале. Аб'ектам няспынных падрыўных дзеянняў з'яўляецца Нікарагуа.

Імперыялізм ЗША, апанаваны маній глабальнай экспансіі і гегеманізму, пазбавіў народ малюсенькай Грэнады права на самавызначэнне. Тут

зноў адраджаецца рэжым жорсткай эксплуатацыі народа, ушчамляюцца яго інтарэсы і правы.

Шырока вядома, сказаў у заключэнне свайго выступлення прадстаўнік БССР, што імперыялістычныя сілы звяртаюцца да выкарыстання наёмнікаў з мэтай прадоўжыць каланіяльны прыгнёт і эксплуатацыю народаў. Неабходна пакласці канец гэтай імперыялістычнай практыцы. Дэлегатыя Беларускай ССР выступіла за хутчэйшае завяршэнне работ над праектам міжнароднай канвенцыі, якая забараняе вырбоўку, выкарыстанне, фінансаванне і абучэнне наёмнікаў, і прапанавала Камісіі ААН па правах чалавека пацвердзіць права ўсіх каланіяльных і іншых залежных тэрыторый на самавызначэнне.

СУПРАЦОЎНІЧАЮЦЬ ВУЧОНЫЯ

ПАДПІСАНА ПАГАДНЕННЕ

Значнае паглыбленне і расшырэнне навуковых сувязей паміж акадэміямі навук Беларусі і Польскай Народнай Рэспублікі прадугледжана падпісаным на днях у Мінску пагадненнем аб супрацоўніцтве на 1986—1990 гады. Для яго падпісання прыбыла дэлегацыя Польскай акадэміі навук на чале з яе вучоным сакратаром акадэмікам Здзіславам Качмаракам.

Пагадненне прадугледжвае расшырэнне супрацоўніцтва па прыродазнаўчых і грамадскіх навуках. Будуць актыўна весціся сумесныя даследаванні ў галіне матэматыкі, фізікі, фізікі цвёрдага цела і паўправаднікоў, арганічнай хіміі, біялогіі, геалогіі.

Праграма ўключае таксама падрыхтоўку фразеалагічных беларуска-польскага і польска-беларускага слоўнікаў, манаграфій па гісторыі, савецка-польскай баявой садружнасці ў гады другой сусветнай вайны, развіццё беларуска-польскіх сувязей у XVII—XX стагоддзях у галіне архітэктуры, выяўленчага мастацтва, тэатра, музычнай народнай творчасці, літаратуры. Сумесная работа вучоных дапаможа больш паспяхова вырашаць фундаментальныя навуковыя праблемы, якія маюць інтарэс для БССР і ПНР.

ДА НАШАГА СТАЛА

На Мазырскім заводзе машынабудавання для птушкагадоўчых комплексаў і ферм створана падсобная гаспадарка, якая вырошчвае трусюў. Яна забяспечвае дыетычным мясам заводскую сталовую, а таксама прадае яго работнікам прадпрыемства.

НА ЗДЫМКУ: трусіная ферма завода.

падзеі • людзі • факты

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

СЛУЦК. Адзін з буйнейшых у Мінскай вобласці Дамоў культуры з глыбальнай залай на 600 месцаў пабудаваны ў калгасе імя Кірава Слуцкага раёна. У ім створаны ўсе ўмовы для гурткавай работы, разнастайнага адпачынку.

БРЭСТ. Магчымасць глядзець тэлеперадачы другой агульнасаюзнай праграмы атрымалі жыхары Брэста і бліжэйшых вёсак. Рэканструяваная тэлевізійная станцыя цяпер трансліруе ўсе тры праграмы.

ЯК ЗНАЙСЦІ РАБОТУ ЗА 15 ХВІЛІН

САВЕЦКАЯ «БІРЖА ПРАЦЫ»

Якая ў Савецкім Саюзе можа быць біржа працы, калі ў краіне няма беспрацоўя, напэўна, слухна заўважыць чытач.

Сапраўды, ужо на працягу амаль пяцідзсяці гадоў у нас забяспечваецца поўная занятасць насельніцтва. Больш таго, адчуваецца недахоп рабочых рук. Пры такім становішчы, натуральна, існаванне біржаў працы не мае сэнсу, таму ў дадзеным выпадку мы і ўзялі гэтае словазлучэнне ў двукоссе. А гаворка пойдзе пра бюро па працаўладкаванню і інфармацыі насельніцтва. Такія ўстановы існуюць у многіх савецкіх гарадах — буйных прамысловых цэнтрах. Асноўная іх задача — мець поўную інфармацыю аб патрэбах прадпрыемстваў і арганізацый у рабочых і служачых, сканцэнтравана ў адным месцы работу па працаўладкаванні, стварыць зручнасці для насельніцтва ў падборы работы па спецыяльнасці.

Давайце наведаем бюро па працаўладкаванні і інфармацыі насельніцтва горада Мінска і паглядзім, з якімі просьбамі звяртаюцца сюды людзі.

У адным з кабінетаў прыём вядзе Таццяна Фясько. Яна работнік з вялікім стажам. З наведвальнікамі ветлівая.

Уваходзіць пажылая жанчына. Прадстаўляецца:

— Галіна Засімовіч. Цяпер працую прыёмшчыцай заказаў у фотаатэлье. Робатай увогуле задаволена, але месяц назад мы атрымалі новую кватэру ў другім раёне горада, і на работу стала далёка ездзіць. Хацела б працаваць побач ці недалёка ад дому.

Інспектар праглядае картатэку і адразу ж знаходзіць патрэбнае.

Новай работай Засімовіч задаволеная. Яна не праіграе ў зароботнай плаце і будзе працаваць побач з домам.

Другі наведвальнік — малады чалавек. Ён займаецца ў інстытуце і ў вольны ад занят-

каў час хоча папрацаваць. Прычым ён паставіў умову: яму патрэбна работа на няпоўны рабочы дзень — тры-чатыры гадзіны.

Маладому чалавеку прапануюцца вярнуць работу лабаранта ў адным з навукова-даследчых інстытутаў. Гэта работа адпавядае профілю навучання юнака ў вышэйшай навучальнай установе.

Трэці наведвальнік прыехаў у Мінск на пастаяннае жыхарства з іншага раёна краіны. Па прафесіі — трэнер, нядаўна завяршыў сваю спартыўную кар’еру і хоча працаваць з дзецьмі ў адной з дзіцяча-юнацкіх спартыўных школ сталіцы Беларусі. Калі інспектар прапанавала яму шэраг свабодных трэнерскіх месцаў, той ад іх адмовіўся, лічачы для сябе нявыгаднымі ўмовы працы: частая камандзіроўка ў іншыя гарады на спартыўныя спаборніцтвы.

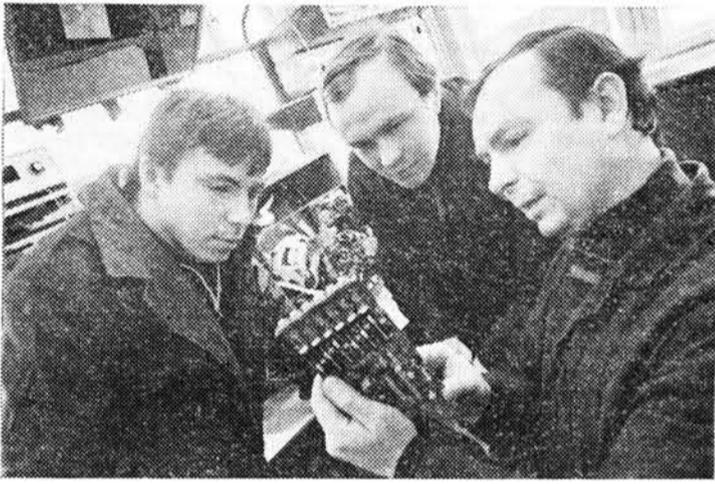
Інспектару Фясько давялося пазваніць у спартыўны клубы некалькіх прамысловых прадпрыемстваў, дзе выезды за межы горада не такія частыя. Адна з такіх вакансій наведвальніку падыйшла, і ён згадзіўся там працаваць.

Прыём закончыўся, і я гутару з інспектарам. Фясько паказвае на картатэку:

— Вось колькі вакансій — сотні па кожнаму прадпрыемству ці арганізацыі. Адна бяда: рабочых рук не хапае. Каб ліквідаваць недахоп рабочай сілы, мы шырока выкарыстоўваем такую форму арганізацыі працы, як няпоўны рабочы дзень і няпоўны рабочы тыдзень, а таксама працу па сумяшчальніцтву. Пенсіянеры і студэнты з задавальненнем карыстаюцца магчымасцю папрацаваць тры-чатыры гадзіны ў дзень.

Калі я выходзіў з кабінета інспектара, туды зайшоў паштальён і прынёс чарговы пачак звестак аб новых свабодных рабочых месцах.

Юрый ЛОХМАТАЎ.

Па вуліцы Волаха ў Мінску ўзведзены Дом па рамонту радыётэлевізійнай апаратуры гарадскога вытворчага аб’яднання «Бытрад’тэхніка».

...На першым паверсе — цэх па тэрміноваму рамонту чорна-белых і каляровых тэлевізараў. Рады спецыяльных сталюў для радыёмеханікаў, чатырох’ярусныя механічныя стэлажы для ўстаноўкі тэлеапаратаў. Націскаецца кнопка, і пляцоўка пад’ёмніка з тэлевізарам едзе ўверх або ўніз, ствараючы зручнасць для работы.

Радыёмеханік уключае комплексны генератар: успыхвае ўсімі колерамі вясёлкі экран тэлеапарата. Націскае на іншыя кнопкі — у люстэрку, якое адбівае адлюстраванне на экране, відаць то рамкі для настройкі, то каляровыя палосы. Яны вытрымліваюцца столькі часу, колькі патрэбна для вызначэння няспраўнасці тэлевізара. Кожная аперацыя механізавана. Акрамя зручнасцей для работы, тут створаны ўсе ўмовы для адпачынку радыётэлевізійных майстроў: душавая, гардэробы, сталовая, актывая зала, дапаможныя памяшканні.

НА ЗДЫМКАХ: будынак Дома па рамонту радыётэлевізійнай апаратуры; майстар Міхаіл НАЗАРАНКА (справа) са сваімі вучнямі Віктарам ДАЛІДОВІЧАМ і Мікалаем ШНЭЙДАРАМ.

Фота Г. УСЛАВАВА.

Пісьмы зблізку

З РОДУ КАНАПЛЯНІКАВЫХ

І сёлетняя зіма легла не адразу. Першы снег выпаў на сырую, яшчэ не схопленую марозам зямлю. К вечару ён пацямна расставіў. На ўзгорках за вёскай пайшлі чорныя праталіны, як ранняя вясной. Ноччу апусціўся густы туман. Затрымаўся снег у самых нізкіх месцах і то ненадоўга. Затое чамусьці святлейшая стала вада ў Дняпры, у рачульцы Дабасна, што цячэ паблізу вёскі.

— Таго і глядзі, год будзе неўраджайны, — сказаў Канаплянікаву яго сусед. З адчыненых дзвярэй веранды падала яркае святло, і Канаплянікаў заўважыў, што сусед арануўся па-зімоваму. На ім была целагрэйка і шапка-вусанка, а ў руках трымаў сякеру і шырокую стамеску.

— Куды так рана? — спытаў яго Аляксандр.

— Гляджу, што на зіму павярнула, а я даўно не браўся за хлэй, вецер у ім гуляе. — Голас у суседа быў хрыплаваты.

— Што ж ты скаціну сваю марозіш? Калі трэба памагчы, клікні. Я дома да абеду буду, выхадны сёння.

Аляксандр Канаплянікаў любіць усякую жывёнасць, клопаціцца, каб жывёла цёпла і сытна зімавала. Можна таму, што ўвесь час жыве ў вёсцы, з маленства прывучаны даглядаць карову, парасят, курэй. З узростам ногі сталі ўжо не тыя, што раней былі, але ён усё роўна з ахвотай пасвіць вясковы статак, калі падыходзіць яго чарга.

Раней сыны добра памагалі, падростаючы адзін за адным. Самы старэйшы, Коля, лічы, да вучобы ў Беларускай універсітэце быў першым памочнікам у гаспадарцы. Цяпер, праўда, рэдка дома бывае, толькі ў водпуск прыязджае. Гарадскім стаў, жыве ў Мінску, працуе інжынерам на заводзе, дзе робяць электронна-вылічальныя машыны. Не то радуючыся, не то шкадуючы, што сын пайшоў іншай даро-

гай, падумаў пра яго Канаплянікаў.

Ад малодшага — Аляксандра — часта атрымліваюць пісьмы Канаплянікавы. Гэты працаваў разам з бацькам у саўгасе. Адрозна пасля школы вывучыўся на шафёра. Цяпер у арміі служыць. Сёлета ўвесну вернецца дамоў. Дырэктар саўгаса не раз пытаў, якія планы ў хлопца на будучыню. Зразумела, бацьку хочацца, каб Саша зноў сеў за руль.

У іх, у Канаплянікавых, гэта, лічы, у крыві — любіць тэхніку. Сярэдні сын Сяргей таксама ўвесь час ганяе на машыне па саўгаснай гаспадарцы. Мічудым летам жаніўся, жонку выбраў сабе прыгожую, з мясцовых. Жывуць маладыя дружна. Дом у Канаплянікавых прасторны, так што месца ўсім хапае. Будаваў яго Аляксандр Дзмітрыевіч у вялікую сям’ю. «Доўга жыць, відаць, збіраешся», — жартавалі вяскоўцы. Так яно і выйшла. Глыбокія карэнні пусціў род Канаплянікавых, пяць сыноў выгадаваліся ў бацькоўскім доме. Двое жывуць сваімі сем’ямі, двое разам з бацькам у саўгасе «Жлобінская птушкафабрика». Уладзімір скончыў сельскагаспадарчы тэхнікум, цяпер — механік на птушкафабрыцы. Працы ў яго хапае. Зараз жа куды ні паглядзі — ўсюды тэхніка. Хоць і гавораць, што есці-піць яна не просіць, як качкі, якіх саўгас гадуе тысячамі, але дагляду патрабуе немалога. Усё гэта на плячах Уладзіміра, яго памочнікаў.

Ёсць у Канаплянікава-старэйшага і свой легкавы аўтамабіль «Масквіч». Праўда, сам ён яго не купляў — атрымаў як падарунак ад дзяржавы за добрую шматгадовую працу. Годам раней Аляксандру Дзмітрыевічу прысвоілі званне Героя Сацыялістычнай Працы. Гэта для яго самая дарагая ўзнагарода. Зразумела ж, ён працаваў не дзеля яе. Чалавек папросту сумленна рабіў сваю справу, нават ніколі не

думаючы, што яго працу адзначаць так высока. Калі ў газетах быў апублікаваны Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прысваенні Канаплянікаву звання Героя Сацыялістычнай Працы, павіншаваў яго сабралася ўся вёска. Падзея ж незвычайная — першы «свой» герой. І тое, што ім стаў Аляксандр Канаплянікаў, ні для кога не было нечаканасцю, акрамя хіба што яго самога. Хаця і нямала ў вёсцы людзей працавітых, але не кожны можа пахваліцца такімі вынікамі работы, якіх дамагаецца Аляксандр Дзмітрыевіч. Палеткі, якія ён абрабляе, заўжды даюць найлепшы ў гаспадарцы ўраджай.

Наступаюць будні — і Канаплянікаў садзіцца ў кабінку трактара, а ў гарачы час жніва падмаецца на мосцік камбайна. Усё наваколле відаць адсюль. Вёска Саланое перад ім, як на далоні. Дамы стаяць прыгожыя, выстраіліся ўздоўж галоўнай вуліцы, патаваюць у зеляніне садоў. За ваколіцай, на ўзгорку, — машынны двор саўгаса. Многа тут тэхнікі самай рознай. Зімой пад павецю бывае цеснавата ад трактароў, камбайнаў, самаходных жняракаў. Прыемна Аляксандру Дзмітрыевічу бачыць усё гэта.

Міжволі ўспомніцца яму, як працаваў пасля вайны ноччу, таму што дня мала было, тэхнікі ніякай, усё ўручную. Загонку асвятлялі факеламі. Вёска Саланое, лічы, навава адбудавалі. Там, дзе цяпер стаяць хаты, было папалішча, што пакінулі фашысты. Такое не забываецца.

Ёсць у доме Канаплянікавых і будзільнік, і радыё пачынае гаварыць у шэсць гадзін раніцы, а ўсё роўна прачынаецца Аляксандр Дзмітрыевіч з першым пёўнем. Правадзіце натруджанымі рукамі па твары, нібыта здымаючы рэшткі сну, і прымецца за адвечную, як само жыццё, сялянскую працу.

Аляксандр САФРОНЕНК

ДАСЬЕ ЗДРАДНІКАЎ

Да праблемы ганебнага супрацоўніцтва афіцыйных улад ЗША з нацысцкімі ваеннымі злучэннямі зноў прыцігнуў увагу грамадскі Злучаных Штатаў мастацкі фільм «Беларускае дасье», зняты і паказаны амерыканскай тэлекампаніяй Сі-бі-эс.

...У Нью-Йорку нашых дзён адно за адным адбываецца некалькі таямнічых забойстваў. Інспектар гарадской паліцыі, які расследаваў гэтыя злачынствы, устанавіў дачыненне да іх выхадцаў з Беларусі, што апынуліся пасля другой светнай вайны ў Злучаных Штатах. Спрабуючы знайсці іміграцыйныя дакументы гэтых асоб, дэтэктыў выяўляе, што яны захоўваюцца ў архівах дзяржаўнага дэпартаменту ЗША глыбока засакрэчанымі, наколькі могуць праціць святло на злачынны сувязі амерыканскіх спецслужбаў са здраднікамі савецкага народа, памагатымі фашысцкіх акупантаў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Сюжэт фільма заснаваны на дакументальных даных, якія змешчаны ў відэамаі кнізе былога пракурора міністэрства юстыцыі ЗША па справах нацысцкіх злачынцаў Джона Лофтуса «Тайна «Беларусі». У ёй расказваецца аб тым, што ў пасляваенны перыяд урад ЗША вывез з лагераў для перамешчаных асоб у Еўропе значную колькасць былых нацысцкіх памагатых — паліцаў і наглядчыкаў фашысцкіх канцлагераў смерці, створаных акупантамі на тэрыторыі Беларускай ССР. Гэтых вылюдкаў, адказных за гібель соцень тысяч ні ў чым не вінаватых людзей, амерыканскія ўлады вербавалі да сябе на службу, спрабуючы іх крывавамі рукамі ажыццяўляць новыя антысавецкія акцыі.

Праз дзень пасля дэманстрацыі фільма Дж. Лофтус, які з’яўляўся кансультантам сцэнарыя, выступіў на прэс-канферэнцыі ў Роклендзе (штат Масачусетс). «Я хачу, каб грамадскасць ведала, што ў аснове «Беларускага дасье» ляжаць факты», — заявіў ён. Праўда заключаецца ў тым, што амерыканскія спецслужбы шырока практыкавалі вярбоўку былых нацысцкіх памагатых, указаў Дж. Лофтус. Паводле яго слоў, ён мае дакументы, згодна з якімі гэтыя аперацыі ўзначальвалі А. Далес — у далейшым шэф Цэнтральнага разведвальнага ўпраўлення і Ф. Візнер — кіраўнік аднаго з адрэлаў дзяржаўнага дэпартаменту ЗША. У супрацоўніцтве з іміграцыйнымі ўладамі яны забяспечвалі незаконны ўезд у краіну фашысцкім катам, якія затым паступалі ў распараджэнне ЦРУ і корпуса контрразведкі для выканання брудных заданняў гэтых шпіёнскіх ведамстваў.

АЎТАРЫТЭТНАЕ МЕРКАВАННЕ ВУЧОНАГА

КРЫНІЦЫ НАШАЙ СІЛЫ

Няўмольны і імклівы бег часу. Ужо чатыры дзесяцігоддзі аддзяляюць нас ад таго дня, калі адгрымелі апошнія залпы другой сусветнай вайны. «Пераможна завяршылася небывалая ў гісторыі па сваіх маштабах і жорсткасці бітва супраць найбольш рэакцыйнай ударнай сілы імперыялізму — гітлераўскага фашызму, які ставіў на мэце знішчэнне першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, устанавленне сусветнага панавання», — гаворыцца ў пастанове ЦК КПСС «Аб 40-годдзі Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гадоў». Гэтыя радкі раскрываюць значнасць і глыбокі сэнс такога дарагога для нас слова — Перамога.

Звыш 1 400 дзён і начэй савецкі народ вёў бітву за сваю Айчыну. Пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ён атрымаў ваенную, эканамічную, палітычную і ідэалагічную перамогу над сіламі рэакцыі, фашызму і мілітарызму. У працяглай, самай цяжкай з войнаў у гісторыі нашай Радзімы савецкі народ здзейсніў подзвіг, роўнага якому яшчэ не ведала чалавецтва. Ён адстаяў не толькі сваю і незалежнасць народаў СССР, але і ўнёс рашучы ўклад у справу выратавання еўрапейскай і сусветнай цывілізацыі ад знішчэння фашысцкімі варварамі.

Перамога Савецкага Саюза над фашысцкімі агрэсарамі — гэта глыбока заканамерная. Гэта была перамога яго Узброеных Сіл, якія вялі справядліваю, айчынную, вызваленчую вайну супраць імперыялістычных захопнікаў, іх грабежніцкіх, агрэсіўных мэт, перамога савецкага грамадскага і дзяржаўнага ладу.

У чым жа крыніцы сілы і магутнасці савецкага народа і яго арміі, якая разграміла такога моцнага ворага, перад якім ляжала пераможаная капіталістычная Еўропа? Яны ў самай прыродзе сацыялістычнага ладу, у яго вялікіх перавагах перад ладам капіталістычным. Планавае эканоміка, сацыяльна-палітычнае і ідэйнае адзінства грамадства, згуртаванасць нашага народа вакол партыі камуністаў і поўнае давер'е да яе, савецкі патрыятызм і дружба народаў нашай вялікай краіны, бяспрыкладны гераізм і мужнасць савецкіх воінаў — вось у чым асновы нашай перамогі. Гэта была перамога гуманнай, жыццясцвярдальнай сацыялістычнай ідэалогіі над чалавечаненавіснай і імперыялістычнай ідэалогіяй імперыялізму, пралетарскага інтэрнацыяналізму над ашалелым расізмам і шавінізмам.

Не пастаўкі па лэнд-лізу, як спрабуюць сцвярджаць сёння фальсіфікатары другой сусветнай вайны, не дапамога ваенна-стратэгічнымі матэрыяламі і зброяй заходніх саюзнікаў, а сацыялістычная эканоміка краіны была той базай, на якой расла і мацнела магутнасць Савецкіх Узброеных Сіл. Гэта пацвярджаюць факты. Наша прамысловасць з 1 ліпеня 1941 года па 1 верасня 1945 года выпусціла каля 137 тысяч самалётаў, 102,8 тысяч танкаў і самаходна-артылерыйскіх устаноў, 825,2 тысяч гармат і мінамётаў. Савецкі Саюз у гады вайны вырабляў зброю і баявой тэхнікі ў 2 разы больш, чым фашысцкая Германія. Прычым яны нічым не ўступалі, а па многіх паказчыках і перавышалі ўзброенага ворага.

Савецкія Узброеныя Сілы паказалі свае выдатныя баявыя і маральна-палітычныя якасці, перавагу савецкай ваеннай навукі і ваеннага майстэрства. Поўны разгром гітлераўскай ваеннай машыны — найбольш пераканаўчае сведчанне гэтага. На савецка-германскім фронце былі разгромлены і ўзяты ў палон асноўныя сілы фашысцкага блока — 607 дывізіяў, тады як саюзнікі за ўвесь час вайны разграмілі і паланілі 176 дывізіяў. Страты нямецка-фашысцкай арміі ў вайне супраць СССР дасягнулі 10 мільёнаў чалавек, што складала 80 працэнтаў усіх яе страт. Савецкімі войскамі было знішчана і захоплена больш за 75 працэнтаў зброі і ваеннай тэхнікі ворага, 167 тысяч гармат, 48 тысяч танкаў, да 77 тысяч самалётаў, звыш 1 000 караблёў і транспартных суднаў.

Але нават самая выдатная аснашчанасць самай сучаснай зброяй, умела распрацаваныя стратэгічныя планы не далі б тых баявых якасцей Савецкай Арміі, калі б кожны яе воін, ад радавога байца да маршала, не разумеў, за што ён змагаецца, не быў бы гарачым патрыятам сваёй Айчыны, глыбока адданым ідэалам Вялікага Кастрычніка. Яркае праяўленне патрыятызму савецкіх людзей у вайне — гэта мільёны подзвігаў у баі з ворагам, у бітве за метал і хлеб для фронту. Усе народы Краіны Саветаў без выключэння сталі на абарону сваёй вялікай Радзімы. За подзвігі, мужнасць і гераізм ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза ўзнагароджана звыш 7 мільёнаў савецкіх воінаў, у тым ліку звыш 300 тысяч беларусаў і ўраджэнцаў Беларусі. 11 603 воіны ўдасцелны высокага звання Героя Савецкага Саюза, сярод якіх 86 выдатных жанчын нашай краіны. Сярод Герояў Савецкага Саюза больш за 400 воінаў-беларусаў і ўраджэнцаў Беларусі.

Самаадданая праца савецкіх людзей у тыле — гэта ж таксама свядомае праяўленне патрыятызму. Жанчыны, старыя і дзеці сталі за станкі, каб бесперабойна забяспечваць фронт зброяй і боепрыпасамі, селі за руль трактара, камбайна, каб даць краіне хлеб. За гады

вайны звання Героя Сацыялістычнай Працы ўдасцелны 199 працаўнікоў тылу. Медалём «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.» ўзнагароджана 16 мільёнаў чалавек.

Глыбокім праяўленнем савецкага патрыятызму быў усенародны партызанскі і падпольны рух, які з'явіўся грознай сілай у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Супраць ворага ўзнімаўся і стары і малы. Так, сярод амаль паўмільённай арміі партызан і падпольшчыкаў Беларусі самаму старэйшаму — дзеду Васілю Талашу — было 99 гадоў, а аднаму з самых маладых — 13. Радзіма высока ацаніла мужнасць і гераізм народных месціўцаў. Тысячы партызан і падпольшчыкаў былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі, а 234 з іх удастоіліся звання Героя Савецкага Саюза. Сярод узнагароджаных — каля 140 тысяч беларускіх партызан і падпольшчыкаў. 87 з іх — Героі Савецкага Саюза.

Галоўнай крыніцай сілы і непераможнасці савецкага народа і яго Узброеных Сіл у Вялікай Айчыннай вайне была Камуністычная партыя Савецкага Саюза — накіроўваючая сіла савецкага грамадства. Камуністычная партыя ўзяла савецкі народ і яго воінаў на справядліваю, айчынную вайну. Натхніла іх на вялікія подзвігі, ідэйна ўзброіла народ і армію на барацьбу з ворагам, выхавала бліскучую плеяду палкаводцаў і военачальнікаў. У гады Вялікай Айчыннай вайны лінская партыя была партыяй, якая спраўды ваявала, змагалася. Цэнтральны Камітэт партыі быў тым штабам, адкуль ажыццяўлялася вышэйшае палітычнае і стратэгічнае кіраўніцтва ваеннымі дзеяннямі і тылам.

Лепшых сваіх сыноў партыя аддала арміі і флоту, накіравала на самыя небяспечныя і адказныя ўчасткі барацьбы. У камуністаў не было ніякіх прывілей, акрамя адной — першымі ісці ў бой і весці за сабой астатніх, а калі трэба, — першымі аддаць жыццё ў жорсткай сутычцы з ворагам. У гады вайны ва Узброеных Сілах знаходзілася ад 42,4 да 60 працэнтаў усяго саставу партыі. Сваім асабістым прыкладам камуністы натхнілі байцоў на гераічныя подзвігі. У баях за Радзіму аддалі сваё жыццё 3 мільёны камуністаў.

Савецкі народ у жорсткіх баях з ворагам адстаяў завабыв Вялікага Кастрычніка, свабоду і незалежнасць нашай Радзімы. Савецкі Саюз вярнуў сабе ўсе, раней сілай адарваныя тэрыторыі, што значна ўмацавала бяспеку нашых дзяржаўных граніц. Нязмерна ўзмацнелі пазіцыі СССР як вялікай дзяржавы, намнога ўзрос

яго міжнародны аўтарытэт.

Перамога Савецкага Саюза ў Вялікай Айчыннай вайне паказала, што сацыялізм — самая надзейная апора міру, дэмакратыі і сацыяльнага прагрэсу, што гэта сённяшні дзень соцыялізму мільёнаў людзей і заўтрашні дзень усяго чалавецтва.

Сучасныя буржуазныя фальсіфікатары ўсяляк імкнуцца сказіць гісторыю другой сусветнай вайны, прыменшыць значэнне нашай Перамогі над фашысцкай Германіяй. Але ніколі не ўдасца прымусіць народы свету забыць праўду аб мінулай вайне, аб рашучым укладзе Савецкага Саюза і яго доблесных Узброеных Сіл у разгром фашысцкай ваеннай машыны. Дарэчы, гэта неаднаразова было пацверджана самымі аўтарытэтнымі палітычнымі і ваеннымі дзеячамі таго часу.

«Увесь цывілізаваны свет, — гаварыў у 1945 годзе амерыканскі генерал Стілуэл, — павінен асабліва цаніць заслугі цэнтральнай фігуры ў гэтай барацьбе — рускага салдата». Дзяржаўны сакратар ЗША Э. Стэцініўс у 1949 годзе пісаў: «Амерыканскаму народу не варта забываць аб тым, што калі б Савецкі Саюз не змог стрымаць свой фронт і ў немацаў была магчымасць захапіць Вялікабрытанію, то яшчэ ў 1942 годзе Злучаныя Штаты былі б недалёка ад катастрофы». «Менавіта руская армія выбіла дух з нямецкай арміі», — гаварыў прэм'ер-міністр Вялікабрытаніі У. Черчыль, падкрэсліваючы, што «ў свеце не існавала іншай сілы, якая змагла б гэта зрабіць».

Вялікая Айчынная вайна Савецкага Саюза пераканаўча даказала: народ, адданы сацыялістычнай Радзіме, немагчыма закабальці.

Галоўны ўрок Вялікай Айчыннай вайны, падкрэсліваецца ў пастанове ЦК КПСС аб 40-годдзі Перамогі, заключаецца ў тым, што супраць вайны трэба актыўна змагацца, патрэбны згуртаваны, узгоднены і рашучыя дзеянні ўсіх міралюбівых сіл супраць агрэсіўнага, авантурыстычнага курсу ЗША і іх саюзнікаў.

Савецкі Саюз робіць усё, што ад яго залежыць, каб змякчыць складанае міжнароднае становішча, не дапусціць новай, ракетна-ядзернай вайны. «Мы адкрыты для мірнага ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва з дзяржавамі ўсіх кантынентаў, — заявіў Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Черненко. — Мы за мірнае вырашэнне ўсіх спрэчных міжнародных праблем шляхам сур'ёзных, раўнапраўных, канструктыўных перагавораў».

Аляксандр ХАЦКЕВІЧ,
доктар гістарычных
наук, прафесар.

пішуць землякі

Я ЖЫЛА І ДЫХАЛА БЕЛАРУССЮ

Дарагія сябры! Вялікае прывітанне з Вініпега!

Дазвольце мне пачаць з падзякі Беларускаму таварыству «Радзіма» і асобна работнікам, якія памагалі мне прыехаць у Мінск на курсы кіраўнікоў і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці ў верасні мінулага года. Я з вялікім задавальненнем наведвала заняткі і атрымала так неабходныя мне веды.

Карыстаючыся выпадкам, хачу сказаць, наколькі свечасовай была для мяне гэтая паездка. Я таксама хачу адзначыць Алену Багданаву, якая была нашым перакладчыкам, за яе цікавасць да музыкі і энтузіязм у рабоце. Яна дапамагала нам як у перакладзе, так і ў падборы неабходнай музычнай літаратуры.

Мая падзяка і нашаму педагогу Ларысе Андрэеўне. Яна дала мне трывалыя веды па дырыжыванню, і з гэтымі ведамі я набыла ўпэўненасць у сабе, што дае мне магчымасць працаваць з хорам.

Акрамя спецыяльных ведаў, атрыманых мной у час знаходжання ў Мінску, я набыла нешта значна больш важнае. Я жыла і дыхала Беларуссю, спазнала вашу краіну і ваш народ, пасябрала з людзьмі на ўсё жыццё. Я назаўсёды захаваю гэта ў памяці. Я шмат чула расказаў аб мінулым маіх дзядулі і бабулі, і толькі цяпер яны сталі больш зразумелыя для мяне, таму што я пахадзіла па беларускай зямлі. Далучыўшыся да гісторыі вашага народа, я найбольш поўна ўсвядоміла яго страты ў час вайны. Усяму гэтаму садзейнічалі мае гутаркі з людзьмі, наведванне музеяў.

Я шчаслівая, што змагла пабываць у Брэсце. Наведаць сваякоў і ўбачыць вёску, дзе нарадзіўся бацька, было заветным жаданнем майго жыцця. Паездка дала мне магчымасць прывезці найбольш каштоўны падарунак сёстрам — пацалунак — ад маёй бабулі ў Канадзе яе сястры ў Брэсце і наадварот.

З вялікай цікавасцю прачытала ў «Голасе Радзімы» два артыкулы пра нашу паездку. Адзіны, напісаны Дзіянай Чаркасавай, пад назвай «Радасць», і другі — пісьмы ўдзельнікаў курсаў. Я шкадую, што мая падзяка не прыйшла раней і не была надрукавана разам з іншымі пісьмамі. «Радасць» перапоўніла мяне пачуццямі, прынесла задавальненне маёй сям'і, таму што ў артыкуле выказана і мая думка.

Перад тым як закончыць, я павінна сказаць яшчэ раз аб супрацоўніках Беларускага таварыства «Радзіма». Іх работа была ўзорнай і павінна быць адзначана. Яны вельмі клапаціліся пра нас, садзейнічалі таму, каб мы ўсюды паспявалі свечасова.

Яшчэ раз дазвольце падзякаваць Таварыству, усім тым, хто арганізаваў работу курсаў.

З павагай да дзейнасці вашага Таварыства ў справе міру і дружбы.

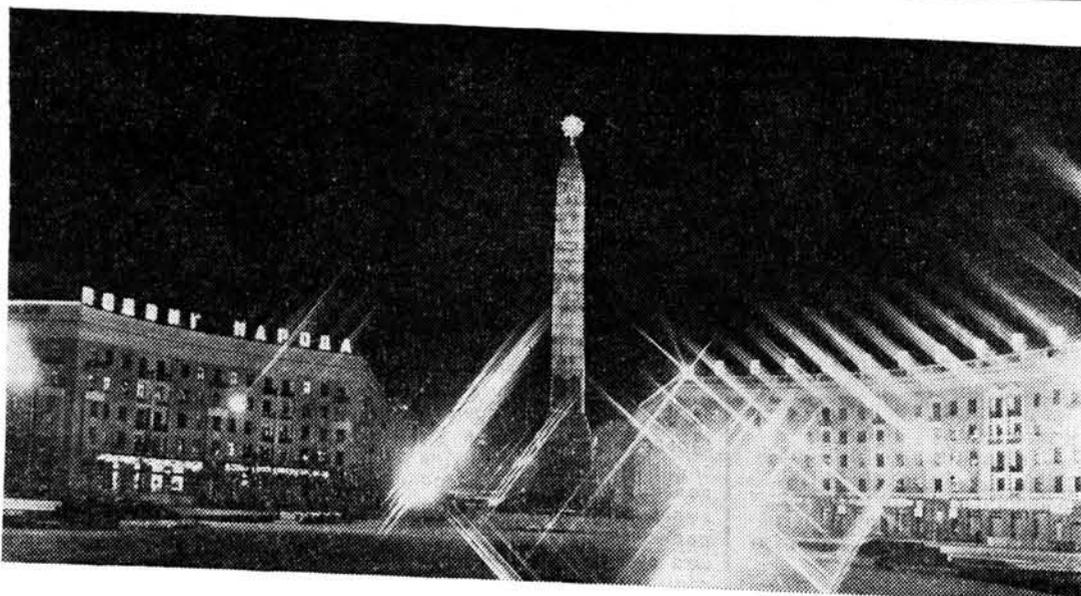
Лінда (ВЕРАМІЮК)
ХЕНДЭРСАН.

Канада.

У любым праспекце, фотальбоме, якія расказваюць пра Мінск, вы абавязкова знойдзеце здымак гэтай плошчы. На 40-метровую вышыню тут узнёсся гранітны абеліск у гонар Перамогі, у памяць тых, хто аддаў свае жыцці ў гады Вялікай Айчыннай вайны за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы.

НА ЗДЫМКУ: плошча Перамогі ў Мінску.

Фота У. ШУБЫ.

ЧЕМУ СЛУЖИТ СОВРЕМЕННАЯ СОВЕТОЛОГИЯ НА ЗАПАДЕ?

(ЗАМЕТКИ ИСТОРИКА)

В печати уже появились пространные сообщения о III конгрессе советологов и исследователей Восточной Европы. Главные темы предстоящих осенних дискуссий 1985 года на конгрессе, созываемом в Вашингтоне: история и современность, актуальные научные и социальные теории. Всякого здравомыслящего человека не может не настораживать особенность данного международного мероприятия: узкое однообразие тематики предполагаемых дискуссий, тенденциозная стереотипность в интерпретации реальных явлений действительности, методы явного и сознательного замалчивания исторических реалий. Все это ставит под сомнение научный характер дискуссий и выводов. Можно ли в таком случае говорить об объективности советологии, о научной достоверности выводов, формулируемых западными авторами?

Со времени II конгресса восточноевропейских исследователей, проходившего в Гармиш-Партенкирхене (ФРГ), минуло пять лет. За этот период расширились масштабы и распространение советологии в географическом и социальном смысле. В нее активно включились помимо представителей США и крупнейших европейских стран десятки людей в Израиле, Японии, Австралии, Южной Корее и ряде других государств.

Восточноевропейские исследования уже стали и все более становятся не делом научных учреждений, не поиском научных истин, а выполнением программных заданий государственных ведомств. На эту особенность не раз обращалось внимание еще накануне II конгресса советологов. Один из ведущих представителей этого направления О. Анайлер говорил тогда, в частности, что восточноевропейские исследователи откровенно и созна-

тельно служат целям политической практики. Констатировалось, например, что ряд западногерманских институтов переданы в подчинение правительственным ведомствам. Например, восточноевропейский институт права стал выполнять заказы министерства юстиции, восточноевропейский институт в Мюнхене — заказы министерства федерального хозяйства. Под руководством министерства иностранных дел стало действовать межминистерское рабочее объединение Остфоршунга. В заседаниях ученых стали принимать участие государственные чиновники, представители ведомств, заинтересованных служб.

Эта тенденция явно укрепилась за истекшие пять лет. Ныне произошло тесное сращивание советологии с правительственным аппаратом, влиятельными кругами военно-промышленных комплексов, правым крылом монополистической буржуазии. Небезызвестный А. Даллин недвусмысленно заметил: «Советские исследования — самая значительная часть американской научной индустрии», чьи программы нужны госдепартаменту, другим ведомствам и поэтому щедро финансируются государством. Ни одна европейская страна не может конкурировать с американскими научно-социологическими исследованиями восточноевропейских проблем по широте масштабов и специализации, — констатирует офицер Остфоршунга журнал «Остойропа».

Советологи охотно пополнили свои ряды эмигрантами, изменниками родины, ренегатами и разного рода перебежчиками, покинувшими СССР или другие социалистические страны. Иными словами, речь идет не о настоящих ученых, преданных своей профессии, а об энергичных дельцах, занятых торговлей убеждениями, идеологиче-

ским «товаром» сомнительного качества, пытающихся заняться прибыльной работой и добиться паблисити.

По итогам последнего, II конгресса советологов (1980 год) уже издано девять томов докладов общим объемом 1 432 страницы. Поражает тенденциозность тематики этих докладов. Они посвящены «диссидентам» из социалистических стран, пережиткам национализма в сознании людей, изъянам политической культуры населения и т. п. В 1980 году в Гармиш-Партенкирхене в очередной раз предрекался... кризис социализма в СССР. Вновь поднимались на щит изменники Родины, религиозные экстремисты, осуждалась социалистическая система хозяйствования, партийное руководство экономикой и культурой. В обиходе советологии чередовались привычные стереотипы антисоветизма. За пять лет этот настрой советологии, увы, не изменился.

Целью восточноевропейских исследований по-прежнему остается показ «несовершенства социализма» и «превосходства западного мира». Читателя приобщают не к пониманию научных истин о сложных явлениях современного мира, правды о реальном социализме, а делают объектом манипуляций, предпринимаемых советологами и направляемых государственными, в том числе секретными, службами Запада. Свобода прессы, свобода мнений, о которой так много говорят апостолы капитализма, на деле очень часто оборачивается лишь целенаправленным правом формировать свободно, без помех стереотипы антикоммунизма и антисоветизма.

Если обратиться к реальным явлениям в жизни СССР за последние десятилетия, то всякий непредубежденный наблюдатель не может не отметить, например, впечатляющие успехи

страны в освоении космоса, введении в строй уникальных по своей протяженности и техническому совершенству газопроводов. Убедительны перемены в облике советских городов и сел. Заметно и быстро растет благосостояние трудящихся. Напомним, что в СССР ежегодно вступает в строй около 200 новых государственных предприятий. Сейчас $\frac{1}{5}$ национального дохода расходуется на цели народного потребления, жилищное строительство и социально-культурное развитие. В стране уже введено всеобщее среднее обязательное образование молодежи. Началось осуществление огромной по своим масштабам и значимости для будущего страны реформы средней и профессионально-технической школы.

Советологи же, претендующие якобы на истинную непогрешимость, научную беспристрастность и объективность, старательно замалчивают все лучшее, что происходит в СССР и других странах социализма, и с завидным рвением смакуют и гипертрофируют недостатки, старательно фиксируют внимание читателя только на негативных сторонах действительности. В регулярно публикуемом архиве «Остойропы», например, собираются исключительно только сатирические материалы из прессы СССР и восточноевропейских социалистических стран: фельетоны, карикатуры, выдержки из критических статей, которых немало в советской печати, где гласно и открыто говорится о всех задачах страны, успехах и имеющихся недостатках. Авторы используют эти материалы, чтобы выработать искаженное представление о реальном социализме и породить стереотип неприязни его достижений.

Целенаправленное формирование подобных ориентировок у читателя сопровождается навязыванием идей о «советской

военной угрозе». Этим мифом стремятся буквально ослепить доверчивых, которые прислушиваются к мнению советологов, породить страх и ужас перед страной, призывающей все страны отказаться по ее примеру от использования ядерного оружия первыми и беречь наш хрупкий мир.

Скоро исполняется сорок лет со дня окончания второй мировой войны и победы над гитлеровским фашизмом, однако сегодня западному читателю подбрасываются идеи о «превосходстве» немецкого фашизма над большевизмом и СССР, о «миролюбии» Гитлера и т. д. «Исследователи», претендующие на объективность, утверждают, что в годы второй мировой войны большевизм потерпел кризис, а подлинные надежды советского народа выражали якобы изменники родины, предатели. И что-де они с помощью Гимmlера пытались создать группы содействия вермахту и потом искали на Западе истинную свободу. И что-де эстафету этих свободолобцев приняли современные «диссиденты», которых в СССР и странах Восточной Европы презрительно называют в народе попросту — отщепенцами.

В большом ходу сейчас у советологов стереотип умалчивания или сознательной подтасовки фактов советской действительности. И думаю, тут прав профессор Джерри Хаф (США), который отмечает, что в понимании реального социализма «можно достичь гораздо большего, если внимательно относиться к реалиям и официальным данным, а не делать абстрактные обобщения в обычной манере западных советологов». К сожалению, благие советы многих видных общественников пока не доходят до «ученых мужей», готовящихся к очередному мировому форуму западной советологии.

Леопольд МАЛОФЕЕВ,
профессор, доктор
исторических наук.
(АПН).

ТРУД ОСУЖДЕННЫХ СООТВЕТСТВУЕТ МЕЖДУНАРОДНЫМ КОНВЕНЦИЯМ

КАРА ИЛИ СРЕДСТВО ПЕРЕВОСПИТАНИЯ?

Возвращение преступников к честной жизни осуществляется в СССР с помощью целой системы мер исправительного характера — политико-воспитательной работы с ними, обязательности труда, общеобразовательного и профессионального обучения и т. п. При этом главным считается общественно полезный труд, который советское исправительно-трудовое законодательство рассматривает в качестве основы всего процесса перевоспитания осужденных.

Такой подход вытекает из самого существа советского социалистического строя. При социализме источником как богатства всего общества, так и благосостояния каждого человека служит свободный от эксплуатации труд. Обязанность трудиться соответствует морально-этическим нормам советского общества и выполняется подавляющим большинством граждан добровольно и без принуждения.

Понятно, что в обществе, где трудятся все, было бы странным делать исключение для осужденных. Их труд, однако, отличается от труда свободных граждан своей целевой направленностью. Закон устанавливает, что производственно-хозяйственная деятельность исправительно-трудовых учреждений (ИТУ) должна быть подчинена их основной задаче — перевоспитанию людей, осужденных за то или иное преступление.

Труд лиц, отбывающих наказание по приговору суда, сам по себе не является карой за преступление, хотя его целевая направленность сказывается на определенных условиях их труда. Эти условия содержат ряд ограничений, введение которых обусловлено многими факторами: воспитательными, профилактическими или вытекающими из самого факта лишения свободы (невозможность добровольного вступления в трудовые отношения или их прекращения, безличностный расчет и т. п.).

Однако количество и характер ограничений не меняют самой сущности труда осужденных — как труда свободного от эксплуа-

тации, хотя с юридической точки зрения он является для них обязательным. Их труд организуется с соблюдением правил охраны труда и техники безопасности, установленных законодательством о труде, оплачивается по нормам и расценкам, единым для всего народного хозяйства, а его продолжительность не превышает пределов рабочего дня свободных людей. Причем осужденным дается возможность сочетать работу с учебой: в каждом ИТУ есть средняя общеобразовательная школа и профессионально-техническое училище.

Педагогические возможности общественно полезного труда осужденных исключительно велики. Он способен служить не только средством оздоровления потребностей индивида, но и средством развития его личных способностей и навыков.

Советское законодательство и практика исправительно-трудовых учреждений в полной мере соответствуют международным нормам в этой области, таким как Конвенция МОТ № 29 о принудительном или обязательном труде, ратифицированная СССР в 1956 году, а также Резолюция по вопросу о пенитенциарном труде I Конгресса ООН по предупреждению преступлений и обращению с преступниками (1955 год). Резолюция, в частности, констатирует (ст. 1), что все осужденные к лишению свободы должны привлекаться к труду с учетом их физического и умственного состояния. Пенитенциарный труд не должен рассматриваться в качестве меры, усиливающей наказание, а в качестве средства, обеспечивающего реадaptацию заключенного, которое должно дать навыки в каком-то ремесле, привить привычку к труду и предотвратить бездельность заключенных.

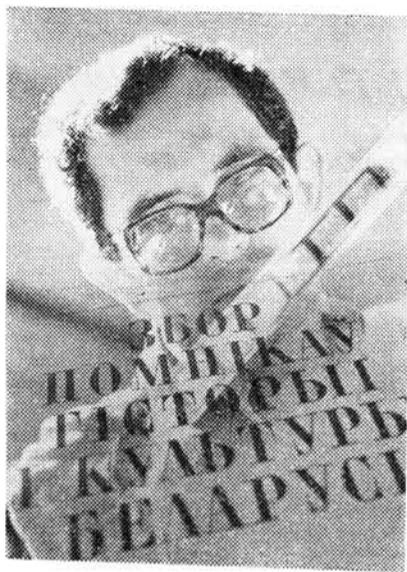
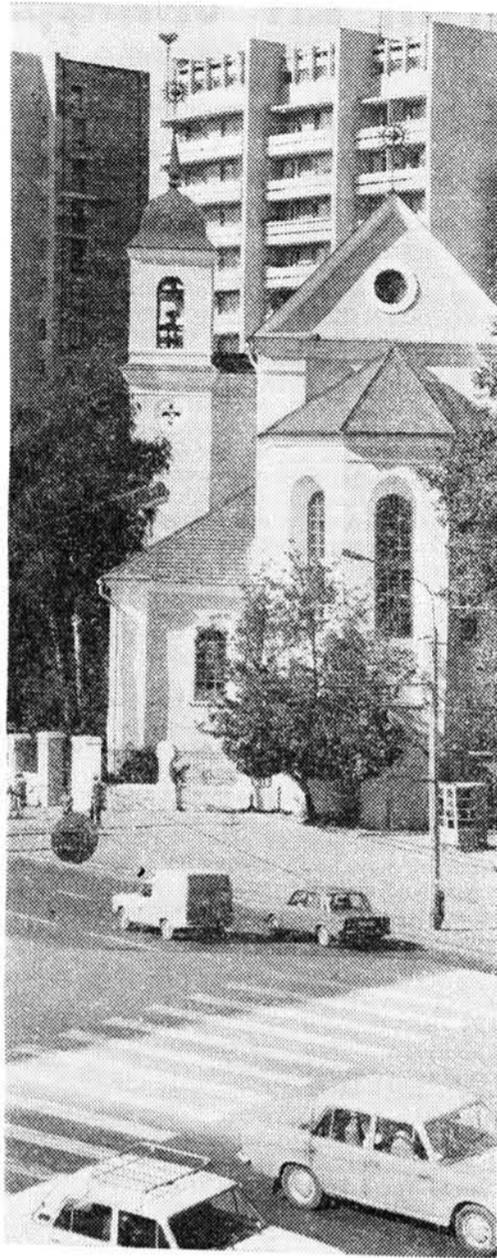
Все эти рекомендации претворены в практике советских исправительно-трудовых учреждений.

Александр ЗУБКОВ.
(АПН).

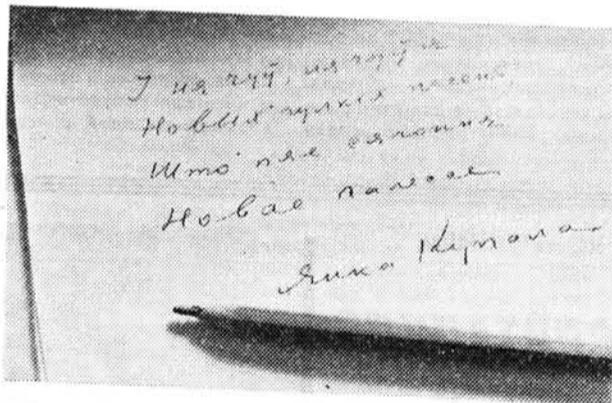

Пользуется популярностью белорусская турбаза «Озеро Нарочь». В девятиэтажном здании комфортабельной туристской гостиницы одновременно проживают 500 человек. Живописные нарочанские берега заснеженной, морозной зимой не менее красивы и заманчивы, чем летом. Любители лыжных прогулок участвуют в однодневных походах. К услугам туристов — сауна, бильярдная, теннисный зал.

НА СНИМКЕ: у туристской гостиницы «Озеро Нарочь». Фото А. ГУТОВСКОГО.

ТУТ СКАРБАЎ БЕЗДАНЬ...

Тралейбус прытарможвае ў раёне Дома мадэлей. «Квэцярнінская царква 1611 года пабудовы... ахоўваецца дзяржавай» — напісана на мемарыяльнай дошцы, прымацаванай да сцяны. Аднак помнік старажытнага дойлідства прываблівае не толькі архітэктурнымі вартасцямі. Тут размяшчаецца Дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва БССР, які ў наступным годзе адзначыць сваё 25-годдзе. Узрост невялікі для архіва, што захоўвае дакументы і матэрыялы двухсотгадовай і стогодовай даўнасці, але як многа зроблена за гэты час!

Сабрана каля 290 поўных фондаў праслаўленых дзеячаў беларускай літаратуры і мастацтва, у тым ліку больш за 50 фондаў многіх твор-

чых арганізацый, саюзаў, устаноў. «Калекцыя» архіва-музея таксама налічвае каля 50 тысяч спраў, 200 тысяч розных дакументаў. У складзе фондаў маюцца на захоўванні і асабістыя рэчы некаторых пісьменнікаў, паэтаў, кампазітараў, мастакоў. Вядзецца штогадовае камплектаванне і падшыўка каля 300 назваў часопісаў і 600 газет. Бібліятэка архіва налічвае каля 9 тысяч унікальных кніг.

Нямала ўвагі ўдзяляецца тут плённым кантактам з творчымі саюзамі і арганізацыямі. І як вынік — мноства памятных выставак, экспазіцый, сустрэч, творчых вечараў і гутарак з дзеячамі літаратуры і мастацтва. Напрыклад, да юбілеяў беларускіх пісьменнікаў Янкі

Маўра, Васіля Быкава, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова былі аформлены і экспанаваліся дакументальныя выставкі. Юбілеям вядомай беларускай спявачкі Л. Александройскай і кампазітара Я. Цікоцкага былі прысвечаны вечары памяці. Мноства матэрыялаў выкарыстоўваецца ў радыё- і тэлеперадачах, у друку.

НА ЗДЫМКАХ: будынак Дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва БССР у Мінску; архівіст В. КАМЫШ; новыя матэрыялы паступілі да малодшага навуковага супрацоўніка В. ДАНЕКІНАЙ і архіварыса К. МАРТУСЕВІЧ; аўтограф Я. КУПАЛЫ.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

У ПРАГРАМЕ — ФАЛЬКЛОР

Не на сталічнай сцэне, а ў клубе вёскі Доры Валожынскага раёна дэбютаваў фальклорны ансамбль «Свята», створаны пры Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Спадабаліся сельскім працаўнікам старадаўнія найгрышы: народныя песні, сцэнікі з вясковага жыцця.

Прыгожа выводзяць мелодыі ліры, жалейкі, арыгінальныя дудачкі, па-майстэрску зробленыя са сцябла жыта, лшаніцы, чароту. Многія інструменты спецыяльна для ансамбля адрадзілі народныя ўмельцы, частку артысты адшукалі самі. Сотні кіламет-

раў прайшлі энтузіясты па сельскіх дарогах, перш чым склаўся іх аркестр забытых галасоў. Гэтак жа па крупінах збіраўся і рэпертуар. На вячорках, вяселлях, святах ураджаяў запісвалі артысты найбольш яркія ўзоры народнай творчасці. Менавіта яны і склалі праграму ансамбля.

ВАЧАМІ НАРВЕЖСКАГА ПАЭТА І ДАСЛЕДЧЫКА

НЕЗНАЁМАЯ ЕЎРОПА, АДКРЫТАЯ МАРЦІНАМ НАГАМ

МАРЦІН НАГ — вядомы нарвежскі паэт і славіст. З 1979 года, наведваючы Беларусь, стаў актыўным папулярызатарам яе культурных дасягненняў у сябе на радзіме, прычыніўшыся тым самым да беларуска-нарвежскіх літаратурных сувязей.

Марцін Наг з'яўляецца таксама шчырым папулярызатарам і прапагандыстам рускай і савецкай літаратуры ў Нарвегіі. Гэты бок яго дзейнасці добра характарызуе выдадзеная ў 1981 годзе ў выдавецтве «Сулум» яго кніга «Сустрэчы», якая складаецца з дзвюх частак. Першая адкрываецца ўступным артыкулам «Нарыс пра савецкую лірыку за апошнія дваццаць пяць гадоў», дзе даецца характарыстыка развіцця савецкай лірыкі за перыяд з 1956 па 1981 гады, а затым у гістарычнай паслядоўнасці змешчаны пераклады вершаў найбольш вядомых майстроў рускай савецкай паэзіі, пачынаючы ад Маякоўскага, Ясеніна, Пастэрніка і заканчваючы маладымі паэтамі, якія нядаўна ўвайшлі ў літаратуру.

Другая частка — «Дарожныя нататкі» складаецца з невялікіх па аб'ёму паэтычных твораў, якіх называе сам Марцін Наг, — мініячур. Яны з'явіліся як вынік паездкі нарвежскага паэта па Саюзнаму Саюзу, яго сустрэч з вядомымі дзеячамі нашай культуры. Гэтая паездка адбылася ў канцы 1979 года, калі М. Наг прыязджаў у Маскву, каб прыняць удзел у Міжнародным сімпозіуме перакладчыкаў. Тады ў пачатку снежня ён наведваў і нашу рэспубліку, пазнаёміўся з Мінскам, трагічнай Хатынню, пабываў у Саюзе пісьменнікаў БССР, у музеі Вялікай Айчыннай вайны, на радзіме Янкі Купалы, у Мінскім педагагічным інстытуце замежных моў, дзе ён па-нарвежску прачытаў студэнтам пераклад славуэтага верша Янкі Купалы «А хто там ідзе?» і некаторыя свае паэтычныя мініячур. Сорак пяць з усіх мініячур прысвечаны Беларусі. Тры з іх — «Хатынь», «Беларускія хаты», «Зялёны дом у Мінску» — адразу ж з рукапісу былі перакладзены Васілём Сёмухам на беларускую мову і змешчаны ў штогодніку «Далгляды» за 1981 год.

Мініячур Марціна Нага — гэта сваёасабілы паэтычны свет. Рэальнасць жыцця, факты і падзеі, схопленыя імгненна, зафіксаваныя памяццю, нешта глыбока-індывидуальнае і ў той жа час агульначалавечае, тое, што, нібы маланка, уразіла чулую душу паэта. Возьмем адзін толькі радок з мініячур «Беларускія хаты». «Хаты — велікодная яйкі». У адным спалучэнні ўсяго некалькіх слоў, у адным параўнанні — гісторыя і сучаснасць, памяць далёкіх вякоў — мінулае Беларусі з яе абрадамі і вераваннямі і сучаснае — з любоўю ашалаваныя і прыгожа размаляваныя рознымі фарбамі хаты.

Па зместу мініячур нарвежскага паэта — гэта роздум і пачуццё, якія ідуць ад убачанага, перажытага, ад

вопыту жыцця і майстэрства. Па сваёй тэматыцы яны вельмі разнастайныя: у іх і радасць сустрэчы з новым, невядомым паэту краем, і аблічча гэтага краю з яго вясковымі хатамі і шматпавярховымі гарадскімі гмахамі, і яго людзі — змагары і працаўнікі, спевакі і танцоры.

Шмат цёплых, сардэчных радкоў прысвяціў М. Наг сталіцы Беларусі, гораду-герою Мінску, яго гісторыі і сучаснасці, яго музеям і вуліцам, школам і плошчам. Вось як перадаў нарвежскі паэт сустрэчу з Мінскам:

«Чыгуначная станцыя ў Мінску... Цёмна-блакітны купал неба над шылдай «Мінскі вакзал»... Ад ціхіх вуліц сон збягае... Пранізлівы, празрысты вецер. Мужчына кроцьчы, хланчаны за руку ўзяўшы».

Сустрэчы з трагічным і гераічным мінулым нашатага краю — матыў, які аб'ядноўвае многія мініячур. Гэта незагойная памяць Вялікай Айчыннай вайны, гэта тысячы спаленых вёсак, сотні зруйнаваных гарадоў, мільёны нявінных ахвяр, расстраляных, павешаных, замардаваных, закатава спаленых зверскае, татальнае знішчэнне гітлераўскімі захопнікамі беларускага насельніцтва. Той неўміручы боль, які ўжо многія дзесяцігоддзі носіць у сваім сэрцы беларускі народ, паэт глыбока адчуў, наведваючы Хатынь, музей Вялікай Айчыннай вайны.

Аднак самай значнай у беларускім раздзеле «дарожных нататак» М. Нага з'яўляецца тэма беларускага народа. Яна прысутнічае, бадай, у кожнай мініячур.

Беларус пад пяром М. Нага — гэта добразычлівы, шчодры, прыветлівы, працавіты чалавек, змагар і будаўнік, поўны радасці і шчасця, вяселля і гумару.

Знаёмства з беларускай культурай, з яе мастакамі, песнярамі, музыкантамі, з яе вялікімі паэтамі Янкі Купалам і Якубам Коласам — тэма, якой прысвечаны шматлікія мініячур М. Нага. Ён пабываў на радзіме Янкі Купалы, і гэта падзея стала незабыўнай. Пранізліва, з пачуццём павагі і любові напісаны мініячур «Дом дзяцінства Янкі Купалы», «Дрэвы і гісторыя». Прывядзем апошнюю з іх:

«Падворак з ліпамі: тут Янка свет убачыў. І ліпы гэтыя — гісторыя сама. Падумай толькі — усё яны і былі, і чулі, і сведкамі былі яго дзіцячых гульняў і забаў. Сяляне, што цягнулі тут пакуты, кахалі... надзеі толькі таксама смуткавалі пра лепшы лёс...».

Пра шматлікія хвалючыя пачуцці, якія павёз з сабой на радзіму нарвежскі паэт, яскрава сведчыць яго мініячур «Развітанне з Мінскам»: «Бывай жа Мінск — горад-герой! Ты застаешся ў вельнім спакоі, поўны даверу моцнага, як твой народ!».

ВЯРНУЎШЫСЯ з паездкі па нашай краіне, Марцін Наг выступіў у нарвежскім перыядычным друку з артыкуламі пра беларускую літаратуру. Найбольш значныя з іх «Янка Купала — беларускі Нур».

НАТХНЯЕ ЗЯМЛЯ ПРОДКАЎ

СЯРГЕЮ КАРТЭСУ — 50 ГАДОУ

даль Грыг», які быў апублікаваны ў газеце «Дзень час» пад рубрыкай «Савецкі дзёнік Марціна Нага. Частва V», і вялікі аглядальны артыкул «Аблічча Беларусі», ілюстраваныя двума аб'ёмнымі фатаграфіямі з відамі беларускай сталіцы — Прывакзальнай плошчы і плошчы Перамогі. Ён быў змешчаны ў раздзеле «Культура» на старонках папулярнай у Нарвегіі «Ранішняй газеты» пад рубрыкай «Незнаёмая Еўропа».

Публікуючы матэрыялы, газета яшчэ раз (М. Наг не ўпершыню выступае на яе старонках з артыкуламі па славістыцы) напаміла сваім чытачам пра нарвежскага славяна, ліцэнцыята філалогіі, які чытае курс лекцый па славістыцы ва ўніверсітэце ў Осла. Акрамя таго, «Ранішняя газета» змясціла невялікі ўступ, дзе паведаміла, пра што пойдзе сёння гаворка на яе старонках, а, менавіта, пра Беларусь, якая з'яўляецца часткай Еўропы і мае сваю арыгінальную і самабытную культуру.

Хацелася б звярнуць увагу на дзіўныя на першы погляд словы «незнаёмая Еўропа». Але як ні парадасальна гучаць яны — гэта рэальнасць, таму што для нарвежскай грамадскасці, на самай справе, Беларусь — гэта невідомы край, тым больш яе культура і літаратура. Да таго ж гэтыя словы з намерам застаўлены ў цэнтры артыкула і надрукаваны буйнымі літарамі, каб чытач адразу звярнуў на іх увагу. Артыкул Марціна Нага не толькі абудзілі цікавасць, але і выклікалі разуменне неабходнасці больш шырокага абмену культурнымі каштоўнасцямі паміж двума народамі.

Артыкул М. Нага — своеасаблівае спалучэнне даведчанага матэрыялу, аўтарскага тэксту, у які ўведзены ўласныя мініяцюры і пераклады вершаў беларускіх паэтаў. У гэтай разнастайнасці жанравых спалучэнняў знаходзім гістарычныя звесткі, літаратурнаўчыя факты, паэтычны ўражання і замалёўкі, літаратурныя партрэты, мастацкія творы і бачым, як яны, дапасаваныя, размешчаныя лагічна і паслядоўна і ў той жа час урыўкава і эскізна, у характарыстыках і ацэнках складаюць адно цэлае. Адчуваеш, як ва ўсіх гэтых шматгранных праяўленнях жыве беларуская літаратура.

З публікацыі мы даведваемся, што аўтар ужо да сустрэчы з Беларуссю праяўляў цікавасць да яе культуры, як ён піша, адчуваў яе «па пульсу», а ў час наведання рэспублікі ўбачыў яе ўласнымі вачамі і зразумеў, што «беларускае культурнае жыццё мае высокі еўрапейскі ўзровень».

Гутарку пра сучасную беларускую літаратуру Наг пачынае, як і трэба было чакана, з народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Характарызуючы Купалу, Наг зноў дзеліцца сваімі ўражаннямі ад паездкі на радзіму паэта, прыводзіць сваю мініяцюру «Дом дзяцінства Янкі Купалы», пераклад яго верша «А хто там ідзе?», дзе інтэрпрэтацыю апошняга, акрэсліўшы ролю і значэнне яго для беларускай літаратуры і беларускага народа-дэмакратачнага руху, параўноўвае з карцінай вядомага нарвежскага мастака Эдварда Мунка пра поход нарвежскіх працоўных на Грунерлюк. Акрамя таго, уключае мініяцюру «Твары», якая была напісана пад уплывам перакладу верша Купалы «А хто там ідзе?».

Знаёмства нарвежскага чытача з Якубам Коласам адбылося праз мініяцюру «Якуб Колас», дзе пісьменнік паказвае чытачам у агульных, найбольш значных эпізодах свайго жыцця. Дзецца высокая ацэнка яго паэмы «Новая зямля».

Шырока акрэслены творчыя індывідуальнасці такіх беларускіх паэтаў, як Максім Танк, Пімен Панчанка, Ніл Гілевіч.

«З поўнай падставай можна сказаць, што найбольш вядомым беларускім лірыкам у апошні час з'яўляецца Максім Танк», — піша нарвежскі даследчык. У артыкуле прыводзяцца найбольш значныя эпізоды з жыцця паэта. Дзецца ацэнка творчасці М. Танка на фоне развіцця савецкай літаратуры, дзе ён акрэсліваецца як «адзін з вядучых савецкіх лірыкаў». Далей М. Наг прыводзіць ва ўласным перакладзе, які дакладна і паэтычна ўзнаўляе арыгінал, два вершы М. Танка «Калісьці» і «Я ў даўгу», адносячы іх да лепшых дасягненняў лірыкі паэта апошніх гадоў. Затым М. Наг гаворыць пра шырокі духоўны дыяпазон М. Танка, які «ўвабраў у сябе, засвоіў класічную спадчыну славянскіх літаратур», пра яго глыбокае знаёмства з сусветнай класікай (П. Элюар, Г. Апалянар, Ш. Пенцэфі, К. Гамсун і інш.), адзначае вялікі філасофскі змест, праблемнасць яго лірыкі. І нібы ілюстрацыяй для сваіх разважанняў прыводзіць у перакладзе на нарвежскую мову верш М. Танка «Ады гавораць, што мы зямляне».

Другім вядучым лірыкам сёння ў Беларусі, на думку М. Нага, з'яўляецца П. Панчанка. Дзякуючы яго шматлікім вершам аб Радзіме, лёс роднага краю знайшоў глыбокае адлюстраванне ў беларускай літаратуры. Затым М. Наг ва ўласным перакладзе падае адзін з апошніх вершаў П. Панчанкі «Мемарыяльныя дошкі». Аўтар артыкула адзначае яшчэ адну характэрную рысу творчасці П. Панчанкі — усталяванне сувязі паміж пакаленнямі.

Трэцій значнай фігурай сучаснай беларускай паэзіі М. Наг лічыць Н. Гілевіча. Значэнне яго творчасці нарвежскі даследчык бачыць перш за ўсё ў тым, што паэт «наблізіў да зямлі і людзей», зрабіў яшчэ больш гуманнай, чалавечнай беларускую паэзію. І што яшчэ, на погляд М. Нага, заслугоўвае значнай увагі, дык гэта тое, што Н. Гілевіч не пазбягае сацыяльнай тэматыкі, а, наадварот, паглыбляе яе, робіць яе па-сапраўднаму душэўнай. Беларускі паэт памятае, што пісаць вершы — гэта вышэйшая форма чалавечых зносін, і ён з гордацтва нясе гэтае сваё разуменне паэзіі. У якасці ілюстрацыі да сваіх разважанняў М. Наг прыводзіць перакладзены ім верш «Не пакідай мяне, мой светлы сум». З цеплынёй і сардэчнасцю нарвежскі славянец успамінае і пра апошнюю сустрэчу з Н. Гілевічам, якая адбылася ў Сафіі ў 1981 годзе.

З паэтаў старэйшага пакалення М. Наг аддае перавагу П. Броўку. З больш маладых ён вылучае Р. Барадуліна, паэта «з вобразнай лірыкай, арыентаванай на філасофскую заглыбленасць», і Д. Віцэль-Загнетава «з мяккім жаночым голасам, з напружанай, глыбока індывідуальнай паэзіяй кахання». Сярод празаікаў ён адзначае Я. Брыля, як выдатнага прадстаўніка лірычнай прозы, В. Быкава, «натхнёнага Л. Талстым, які паноўваў ўспрыняў таму ваіны і аддае перавагу выяўленню ўнутранай сутнасці апошніх», і «вядомага празаіка І. Шамякіна».

Падводзячы вынікі сустрэчы Марціна Нага з Беларуссю і яе літаратурай, неабходна адзначыць, што панарама беларускай літаратуры атрымалася ў яго даволі стракатай. Аднак мы спадзяёмся, што такія сустрэчы будуць прадаўжацца, беларуска-нарвежскія літаратурныя сувязі будуць нашырацца і паглыбляцца.

Уладзімір САКАЛОУСКІ.

...Летнім днём 1955 года ў Рыжскі порт увайшло савецкае судна, якое вярталася з плавання ў далёкую Аргенціну. Сярод яго пасажыраў, што сышлі на прыстань, знаходзілася і сям'я рускіх рэпатрыянтаў Шастакоўскіх, самым малодшым членам якой быў Сяргей Картэс. У свой час яго маці Людміла Шастакоўская выйшла замуж за чылійскага інжынера-тапографа Альберта Картэса, і Сяргей быў чацвёртым дзіцем, якое нарадзілася ў іх 18 лютага 1935 года ў горадзе Сан-Антонія. Праз год бацькі развяліся, і маці з дзецьмі і сям'ёй Шастакоўскіх пераехалі ў сталіцу Аргенціны Буэнас-Айрэс.

Бабка Сяргея ў мінулым была вядомай рускай спявачкай і з ранняга дзяцінства пачала вучыць унука ігры на фартэпіяна. Хлопчык з ахвотай і задавальненнем прымаў удзел у хатніх канцэртах, акампаніруючы сваёй бабцы. Неўзабаве ён пачаў выступаць перад гасцямі і ў якасці саліста-піяніста, спачатку з нескладанымі творамі, а потым і з даволі цяжкімі для выканання. Да гэтага ж часу адносяцца і першыя спробы хлопчыка пісаць уласную музыку. Кампазітарскія здольнасці Сяргея, яго любоў да музыкі патрабавалі сур'ёзных заняткаў з кваліфікаваным педагогам. Змяніўшы некалькі прыватных настаўнікаў, ён урэшце пазнаёміўся з адным з буйнейшых прадстаўнікоў аргенцінскай прафесійнай музыкі Я. Фішарам. Пад яго кіраўніцтвам будучы кампазітар вывучаў гармонію і поліфанію, напісаў некалькі вучэбных работ, сярод якіх былі п'есы для фартэпіяна і іншых інструментаў і два хоры без суправаджэння на вершы М. Ісакоўскага: «Тут пахаваны чырвонаармеец» і «Красавік у Смаленску».

Разам з першымі поспехамі ў кампазіцыі ўзрастае і выканаўчае майстэрства юнака, як піяніста, і ў 1952 годзе яго запрасілі выступіць у радыёканцэрте з сімфанічным аркестрам Аргенцінскага радыё. У тыя гады юнак актыўна супрацоўнічаў з клубам імя Максіма Горкага, які арганізоўваў канцэрты з твораў рускай музычнай класікі і савецкіх кампазітараў.

У сям'і Картэса размаўлялі на рускай мове, беражліва захоўвалі традыцыі нацыянальнай культуры. Усё, што было звязана з Савецкім Саюзам: весткі, што прыходзілі адтуль, савецкія людзі, якія прыежджалі ў Аргенціну, — заўсёды выклікалі самую глыбокую цікавасць. Дзед юнака ўзначальваў Славянскі саюз, у які ўваходзілі эмігранты з Расіі, Украіны, Беларусі. Неўзабаве гэты саюз быў закрыты, а яго кіраўнікі на чале з П. Шастакоўскім арыштаваны. Аднак дзеду Сяргея ў той час ужо споўнілася 70 год, і старога выпусцілі з турмы. Сям'я марыла аб вяртанні на Радзіму, пасылала прашэнні ў розныя інстанцыі. Нарэшце да-

звол быў атрыманы, і ў хуткім часе сям'я прыехала ў Мінск.

Тут Сяргей стаў вучнем 9-га класа сярэдняй спецыяльнай музычнай школы, а скончыўшы яе ў 1957 годзе з залатым медалём, быў прыняты на фартэпіяны факультэт Белдзяржкансерваторыі. Паралельна ён стаў наведваць факультатыўныя заняткі па кампазіцыі ў прафесара М. Аладава. Пачынаючы з другога курса, Сяргей ужо афіцыйна займаецца на двух факультэтах, а з трэцяга ён перайшоў у клас прафесара А. Багатырова і ў 1962 годзе скончыў кансерваторыю па класу кампазіцыі.

Гасцінна сустрэла Беларусь і іншыя членаў сям'і Шастакоўскіх. Кожнаму з іх была прапанавана работа па іх выбару. Дзед Сяргея П. Шастакоўскі атрымаў магчымасць надрукаваць у выдавецтве «Беларусь» сваю кнігу «Шлях да праўды», маці стала выкладчыцай англійскай мовы ў інстытуце замежных моў, абараніла дысертацыю; па яе шляху пайшла і сястра Сяргея, брат уладкаваўся працаваць на камвольны камбінат.

Першае, чым зацікавіўся малады музыкант, была наша народная музыка, але асабліва спадабалася яму беларуская народная песня. Ён прымаў актыўны ўдзел у штогодніх фальклорных экспедыцыях студэнтаў кансерваторыі і ўсёй душой пакахаў народную музыку, якая з цягам часу стала для яго роднай і блізкай. Сярод твораў, напісаных ім яшчэ ў гады вучобы, былі «Беларуская фантазія» і «Варыяцыі на беларускую тэму» для сімфанічнага аркестра, дыпломнай работай выпускніка кансерваторыі стала аратарыя на вершы Н. Гільена «Песня аб Кубе», якая сведчыла аб уменні маладога кампазітара карыстацца багатай палітрай музычных сродкаў аркестра і чалавечых галасоў. Праз чатыры гады Сяргей Картэс паступае ў аспірантуру Белдзяржкансерваторыі і пад кіраўніцтвам прафесара М. Пяйко ўдаканальвае сваё кампазітарскае майстэрства.

Сёння ўжо, бадай, цяжка пералічыць створанае заслужаным дзеячам мастацтваў рэспублікі С. Картэсам. Гэта аратарыя «Памяць паэта» на вершы Янкі Купалы, вакальна-сімфанічная паэма на вершы Э. Межэлайціса «Попел», канцэрт для фартэпіяна з аркестрам «Капрычас», буйныя творы для аркестра беларускіх народных інструментаў, мноства камерна-інструментальных твораў, асобныя хоры, раманы і песні.

Яшчэ ў кансерваторыі, студэнтам, пачаў Сяргей Картэс працаваць загадчыкам музычнай часткі спачатку тэатра юнага глядача, а потым драматычнага тэатра імя М. Горкага, Янкі Купалы, а з 1972 года становіцца музычным рэдактарам кінастудыі «Беларусьфільм». Вынікам гэтай дзейнасці з'явілася

больш сямідзесяці твораў для драматычных спектакляў, кінафільмаў і тэлепастановак. Пры гэтым яго музыка мае не прыкладнае значэнне, а становіцца раўнапраўнай «дзеючай асобай» п'есы. Кожны спектакль вырашаецца па-свойму. У адным выпадку гэта тонкая стылізацыя: стварэнне атмасферы эпохі, у якой адбываецца дзеянне, альбо нацыянальнага побыту. У другім — калейдаскоп музычных вобразаў і жанраў альбо абагуленая тэма-сімвал, якая праходзіць праз увесь спектакль. За стварэнне музыкі да кінафільма «Вазьму твой боль» Сяргей Картэс летась быў удастоены Дзяржаўнай прэміі БССР.

Багаты вопыт у галіне тэатральнай музыкі дазволіў кампазітару звярнуцца і да жанру оперы. Першай з іх была опера «Джардана Бруна». Што ж прыцягнула кампазітара да вобраза італьянскага філосафа-матэрыяліста, барацьбіта супраць схалястыкі і рымска-каталіцкай царквы, здавалася б, вельмі далёкага ад нашага часу?

«Дабро, розум, свет супраць зла, невуцтва, цемры... Гэтыя антытэзы, — гаворыць аўтар, — тыповыя для твораў музычнага мастацтва. Кампазітары ў падобных выпадках не раз звярталіся да сюжэтаў, звязаных з далёкім мінулым. «Руслан і Людміла» Глінкі, «Князь Ігар» Барадзіна, «Арэстэя» Танеева, «Спартак» Хачатуряна — спіс можна працягнуць, але, думаецца, гэта не адыход ад надзвычайных праблем сучаснасці, а прыцягненне гісторыі для адказу на пытанні, якія хваляюць нас сёння».

Опера была пастаўлена на сцэне Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР у 1977 годзе, карысталася папулярнасцю ў слухачоў, а ў час гастроляў тэатра ў Маскве мела надзвычайную рэцэнзійную сталічную прэсу.

А яшчэ праз пяць год на сцэне Каўнаскага тэатра оперы і балета адбылася прэм'ера новай оперы Сяргея Картэса — «Матухна Кураж» па п'есе Бэртальда Брэхта «Што той салдат, што гэты». Опера прыцягнула ўвагу пастаноўшчыкаў актуальнасцю сваіх ідэй, своеасаблівацю мастацкага вырашэння вобразаў, пераканаўчым развіццём характараў, узаемаадносін і сітуацый. Музыка спектакля развіваецца дынамічна, яна яркая, лёгкая запамінаецца, то драматычна-насычаная, то аптымістычная, напоўненая гумарам і гратэскам.

Успаміны аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны, аб подзвігах савецкіх людзей, вернасць Радзіме і любоў да яе, барацьба каланіяльных народаў за свабоду і незалежнасць, за перамогу розуму і прагрэсу — вось з чым мы сустракаемся ў лепшых творах кампазітара.

Дзмітрый ЖУРАЎЛЕУ,
музыказнавец, заслужаны
дзеяч культуры БССР.

Рамантыка папулярнага савецкага пісьменніка Аляксандра Грына, яго чыстая, светлая мара аб шчасці, аб прыгожых гарадах, нязведаных краінах заўсёды будзе хваляваць сэрцы юных чытачоў і прыхільнікаў яго таленту. Відаць, таму ў сваёй новай рабоце — спектаклі «Асоль» Беларуска-рэспубліканскі тэатр юнага глядача звярнуў да твораў А. Грына, паводле матываў якіх напісаў п'есу В. Лукша.

Паставіў спектакль галоўны рэжысёр тэатра У. Караткевіч, музыку напісалі І. Лучанок і С. Бельцюкоў.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля. У ролі Асоль — Валерыя ЛІХАДЗЕЙ.

Фота У. ВІТЧАНКІ.

СПАДЧЫНА

І ТЧЭ ЎЗОР УМЕЛАЯ РУКА

Сачу за спрытнымі рухамі ткачыхі Таісіі Белавусавай і міжволі люблюся, з якой імкліва снуе чаўнок па аснове. Удар бярдом, і нітка нібы спрасоўваецца з тканінай. Так міліметр за міліметрам на маіх вачах з'яўляецца фрагмент арнаменту поспілка. Размова не перашкаджае рабоце, і, нібы гэтыя рознакаляровыя ніці, перабірае яна ў памяці гісторыі пра случкае ткацтва, вытокі якога ў далёкім мінулым:

— У 1737 годзе прывёз Радзівіл сюды з Персіі вядомага на Усходзе ткача Маджарскага, які па загаду князя арганізаваў вытворчасць случкіх паясоў, вядомых у далейшым ва ўсім свеце. Пад кіраўніцтвам венгра Маджарскага працавала каля трох дзясяткаў ткачых — маладых дзяўчат, чые ўмелыя рукі прынеслі нашаму краю сусветную вядомасць. Яны стваралі дзіўныя і непаўторныя па прыгажосці паясы, але аснова вытканага ўзору не мела нічога агульнага з беларускім нацыянальным арнаментом: амаль усе случкія паясы ткаліся па персідскаму малюнку. Тым не менш, народныя ўмелыцы здолелі ўнесці нацыянальны каларыт у свае вырабы. І пасля ліквідацыі радзівілаўскага прадпрыемства на Случчыне засталася і працягвала жыць своеасаблівае ткацтва. І не было ў гэтых мясцінах дома, дзе не стаялі б кросны і не было такой гаспадыні, якая б не валодала тым рамяством. Але працавалі ткачыхі на правах саматужнікаў, разрознена, кожны сам па сабе. У 1946 годзе ўзнікла невялікая арцель. Гэта і была наша фабрыка. Цяпер на ёй працуюць каля тысячы рабочых.

Таісія Мікалаеўна, як і многія яе сяброўкі, прыйшла сюды пасля заканчэння сярэдняй школы. Яшчэ дзяўчынкай марыла аб прафесіі ткачыхі. Займалася ў гуртку, заняты ў якім праводзілі лепшыя работніцы фабрыкі мастацкіх вырабаў. Але стаць добрай майстрыхай нялёгка. Патрэбны цяпенне, працавітасць, тонкі густ, а галоўнае, вялікая любоў да сваёй

справы. Гэтаму імкнуцца навучыць дзяўчат вопытныя майстры пераборнага ткацтва, такія, як Ганна Паляшчук, Вольга Лагун, Любоў Жук. Да іх часта наведваюцца дзяўчынкі — старшакласніцы. Разам яны складаюць кампазіцыі малюнкаў будучых вырабаў, асвойваюць азы ткацкага майстэрства. Але, бадай, самае захапляючае і для настаўнікаў, і для вучаніц — паездкі ў аддаленыя куткі раёна да старажылаў, знакамітых ткачых. А яны ёсць амаль у кожнай вёсцы на Случчыне. Іх шчырая адданасць, вернасць народнаму рамяству ўраджаюць. Ужо даўно знікла патрэба ў дамацкіх ручніках, палавіках, а майстрыхі не-не ды і сядуць за кросны, і выйдзе з-пад іхніх рук таленавіты твор сапраўднага мастацтва.

Дарэчы, на Случкай фабрыцы мастацкіх вырабаў няма складаных сучасных станкоў: ва ўтульным цэху прадпрыемства стаяць тыя ж старыя кросны. На іх, як і многа гадоў назад, карпатліва працаўніцы ткуць свае поспілкі, абрусы, ручнікі, якія маюць сучасны выгляд. У нас на Беларусі, ды і далёка за яе межамі, вырабы случкіх майстрых карыстаюцца вялікай папулярнасцю. Камплекты поспілак для гасцінных гарнітураў, наборы чайных, кафейных сурвэтак унеслі нацыянальны каларыт у інтэр'ер многіх кватэр. Прыйшліся даспадобы яны і пакупнікам Японіі, Бельгіі, Францыі. У гэтых рэчах арганічна пераплецены глыбінныя народныя традыцыі з інтанацыямі сённяшняга дня. У спісе выпускаемых фабрыкай вырабаў каля трыццаці назваў. Вось, напрыклад, як нарадзілася ідэя стварэння невялікага абруса на столік для часопісаў.

— Калісьці ў беларускай сялянскай хаце не толькі абедзенны абрус, але нават і талеркі замяняў настольнік — ільняны ручнік. На яго высыпалася гарачая бульба, і ўся сям'я ўсаджвалася абедаль. Быў такі настольнік адзіным аздабленнем сялянскага стала. Аднойчы на мастацкім савеце фабрыкі (ён праводзіцца штомесячна),

дзе абмяркоўваўся новы асартымент вырабаў, хтосьці з прысутных прапанаваў стварыць такі вось стылізаваны абрус. Спецыялістамі лабараторыі мастацкіх промыслаў пры Міністэрстве мясцовай прамысловасці быў распрацаваны ўзор сучаснага стылізаванага настольніка. Зразумела, бульбу на яго зараз не сыплюць.

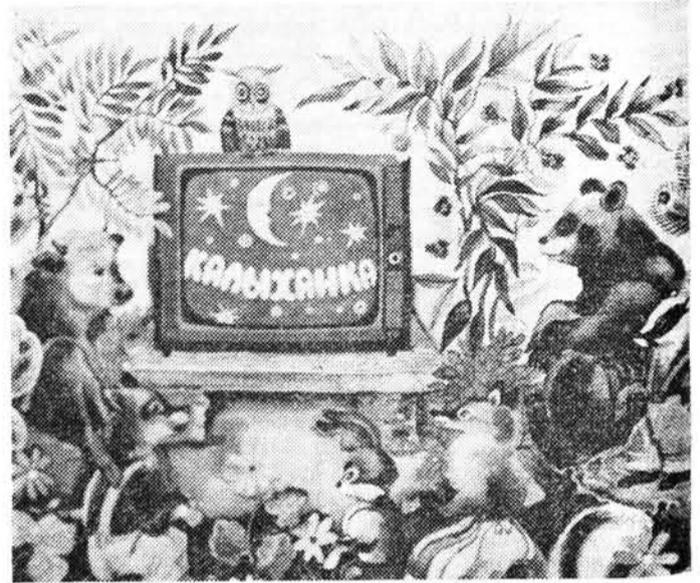
Прыехаўшы на случкую фабрыку, немагчыма было не зайсці ў майстэрню Ніны Паўлавай. Імя яе непарыўна звязана з сучаснымі случкімі паясамі. Ткаць паясы навучылася ад сваёй бабулі і вось ужо трыццаць гадоў займаецца гэтай справай.

...Ступіўшы на парог майстэрні, я спынілася. Твар Ніны Мікалаеўны мне здаўся знаёмым, і тут я ўспоміла, дзе бачыла гэту жанчыну. Летась у Дзяржаўным мастацкім музеі БССР на выстаўцы нацыянальнага касцюма маю ўвагу прыцягнула невысокая рухавая жанчына. Яна падоўгу разглядала экспанаты, нешта запісвала, замалёўвала. І бачачы, з якой цікавасцю яна разглядала экспанаты, як гаралі яе вочы, я зразумела, што гэта наведвальніца не выпадковая. Нагадала той выпадак Ніне Паўлавай, майстрыхы ажывілася, пачала расказваць:

— Работа ў нас творчая. Патрэбна не толькі добрае веданне беларускага традыцыйнага мастацтва, але і высокая культура наогул. Мы ўсім калектывам часта бываем на выстаўках, ездзім у іншыя гарады, знаёмімся з гістарычнымі музеямі Масквы, Кіева, Ленінграда. Паездкі звычайна арганізуюць прафсаюзыны камітэт.

Як і яе калегі, Ніна Паўлава хоча, каб сакрэты старога рамяства перайшлі да моладзі. У гарадскім Доме піянераў яна вядзе гурток. І таксама, як колішнія майстрыхі, разам з ведамі, прафесійнымі навыкамі перадае дзецям любоў да роднага краю, да мастацкіх традыцый беларускага народа.

Лілія ВЕЯЎНІК.

БАЙ-БАРАДЗЕД
РАСКАЗВАЕ...

Не ведаю, ці праводзілася калі-небудзь даследаванне, якое вызначыла б самую папулярную перадачу для дзяцей Беларускага тэлебачання, але цвёрда перакананы: калі яго правесці, то адно з першых месцаў па праву будзе аддадзена «Калыханцы». Амаль кожны вечар збірае яна ля блакітных экранаў не толькі тых, каму непасрэдна прызначана — малышоў, але яе з цікавасцю глядзяць таты і мамы, дзядулі і бабулі.

Беларускай вячэрняй перадачы для дзяцей чатыры гады. Першы яе выпуск з'явіўся ў эфіры 1 студзеня 1981 года. І з той пары ў кватэрах жыхароў рэспублікі гучыць знаёмая мелодыя «Калыханкі». За гэты час падрыхтавана каля тысячы перадач. Першыя яе героі — сабака Цяпа і хлопчык Бульбінка ўступілі месца на экране сённяшнім персанажам Цімошкі і Бусліку, да якіх крыху пазней далучыліся Зайчана, Ваўчана і Кацяня.

Некалькі месяцаў назад у перадачы з'явіўся яшчэ адзін персанаж — Бай-Барадзед, герой беларускага фальклору. Бай вечарамі ходзіць па дамах і расказвае малышам казкі. Цяпер з дапамогай работнікаў рэдакцыі і артыстаў мінскіх тэатраў ён расказвае іх з экранна тэлевізара.

«Калыханка» апошнім часам стала больш адчувальна набываць самабытныя рысы, нацыянальны каларыт,

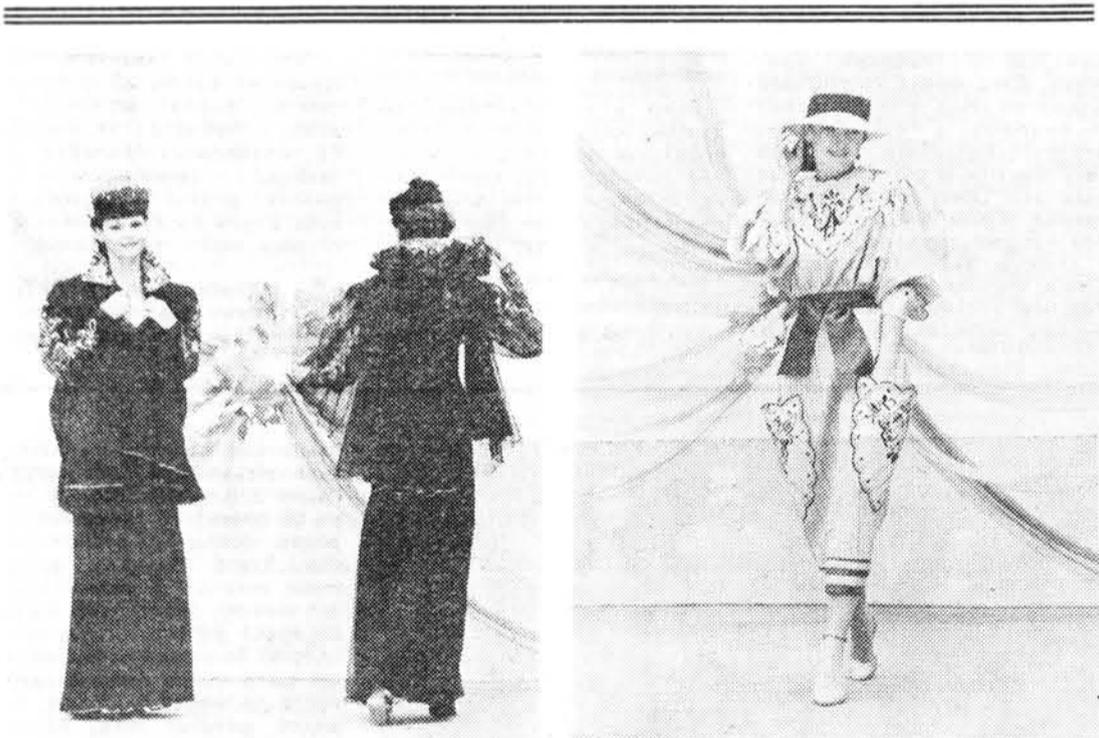
непаўторнасць. Іншы раз яе аўтары адмаўляюцца ад традыцыйнага мультыплікацыйнага фільма, які звычайна паказваецца ў канцы перадачы. Калі на экране з'яўляецца Бай-Барадзед, «Калыханка» становіцца сапраўдным дзіцячым міні-спектаклем. Дзеянне казкі, якія расказвае і герсем якіх з'яўляецца гэты персанаж, адбываецца і ў розных кутках нашай рэспублікі, і ў космасе, і ў казачных краінах.

Выходзяць у эфір і перадачы з цыкла «Казка з карзіначкі». У іх асноўныя героі казкі, а таксама дэкарацыі да яе з'яўляюцца перад аб'ектывам тэлекамеры з «чароўнай» карзіначкі. У шэрагу перадач замест традыцыйнай вядучай прымаюць удзел бабуля і ўнучка. Рытуецца цыкл выпускаў «Калыханкі» на падставе беларускага фальклору.

Сцэнарыі для «Калыханкі» пішуць каля пяцідзесяці ці няштатных аўтараў рэдакцыі. Сярод іх вядомыя дзіцячыя пісьменнікі Артур Вольскі, Аўр'ян Дзержынскі, Мікола Чарняўскі. Дарэчы, Артур Вольскі з'яўляецца і аўтарам любімай малышамі песні, якой заканчваецца «Калыханка».

А. ВІЛЬЧЫНСКІ.
НА ЗДЫМКАХ: застаўка да тэлеперадачы «Калыханка»; Таццяна МАЦЮШЭНКА — адна з вядучых гэтай праграмы.

Фота Ю. ЗАХАРАВА.

Дзесяткі новых цікавых мадэлей сукенак і блузак з ільну і бавоўны, трыкатажных касцюмаў, мужчынскага адзення ў народных традыцыях распрацавалі мастакі-мадэльеры Беларускага рэспубліканскага Дома

мадэлей Інэса і Уладзімір БУЛГАКОВЫ, Маргарыта СЫЧОВА, Вольга ЛАМАКА і Таццяна ЦЕРАХАВА. Перспектыўная калекцыя беларускіх мадэляраў была прадстаўлена на міжнародным гандлёвым кірмашы

«Феерыя-84» у іспанскім горадзе Барселона і атрымала там высокую ацэнку. НА ЗДЫМКАХ: новыя мадэлі адзення з перспектыўнай калекцыі.

Фота У. ШУБЫ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 423